

KUSTBON

Nr 4 Årgång 27

ORGAN FÖR
ESTLANDSSVENSKARNA I SVERIGE

December 1970

Foto Per Söderbäck

Tidig morgon. Ur den varma rian kastas säden ut i logen och bredes i ett lager över golvet. Slagorna går i gårdarna. Solen stiger högre.

Utgiven av Svenska Odlingens Vänner

Ansvarig utgivare: *Hugo Mickelin*

Redaktör: *Viktor Aman*

Redaktionssekreterare: *Lars Broman*

I redaktionen: *Alf Heldring, Alex. Samberg, Alex. Treiberg*

Red. och exp. Eknäsvägen 2, 112 64 Stockholm

Kustbons postgiro: 19 72 07. Tel. 56 16 37

Utkommer 1971 med fyra nummer

Prenumerationspris 1971 24 kronor

Annonpris: 1/1 250:—, 1/2 130:—, 1/4 65:—
1/8 40:—

Förlovnings-, vigsel- och födelseannonser 10 kr

Dödsannonser 60 kr.

Stockholm 1970. Bröderna Lagerström AB

SOV och KUSTBON

Kustbons hittillsvarande redaktör Edvin Lagman och ansvarige utgivare Elmar Nyman har hos utgivaren — Svenska Odlingens Vänner — anhållit om befrielse från sina uppdrag.

Utgivaren har icke kunnat ändra på deras begäran men hoppas, att de båda veteranerna, som under en lång rad av år turats om att vara Kustbons redaktör, resp. ansv. utgivare — eller bådadera — ej glömmer sin tidning utan även framdeles stöder den med sitt uppskattade medarbetarskap.

Nu på slutet av sin tjugosjunde årgång i Sverige är Kustbons vara eller icke vara ett större frågetecken än förut. För att Kustbon skall kunna leva vidare, vädjar utgivaren och den nya redaktionen till vår läsekrets, dess familjemedlemmar — släkt och bekanta — att hjälpa till med bidrag, nya idéer och uppslag. Vi tror, att vi "lite te mans" ändock så gärna önskar, att vår förbindelseänk genom åren skall ha ett antal år kvar att existera.

Vi är sega och vill trots allt leva vidare med vår tidskrift, KUSTBON är SOV och vice versa.

Till redaktör för Kustbon har vi till sist lyckats knyta vår trogne profil — Viktor Aman. Som redaktionssekreterare fungerar alltjämt Lars Broman. Som fallet var under de första nybörjaråren i Sverige har redaktionen förstärkts med en kommitté, bestående av följande SOV:s styrelsemedlemmar: Alf Heldring, Alex. Samberg och Alex. Treiberg. Den fungerande ordföranden för SOV är tillika ansvarig utgivare.

Alltsedan Kustbon nr 4 i augusti 1945 har Svenska Odlingens Vänner varit utgivare och ägare av Kustbon. — Från starten i juni 1944 till nr 3 i juni 1945 utkom Kustbon med Riksföreningens Estlandsutskott som utgivare.

Från början till nu har vår tidning haft följande redaktörer, resp. ansvariga utgivare.

	<i>Tidsperiod</i>	<i>Redaktör</i>	<i>Ansvarig utgivare</i>
6			
8	Juni 1944—apr. 1945	Folke Lindström	Sigurd Curman
	Juni 1945—dec. 1946	Manfred Nyman	Sigurd Curman
	Febr. 1947—dec. 1949	Edvin Lagman	Manfr. Nyman
10	Frebr. 1950—dec. 1951	Elmar Nyman	Manfr. Nyman
	Febr. 1952—juli 1952	Manfred Nyman	Manfr. Nyman
11	Sept. 1952	Anders Stenholm	Manfr. Nyman
	Dec. 1952—juni 1960	Manfred Nyman	Manfr. Nyman
	Okt. 1960	Albert Vesterby	Edvin Lagman
	Dec. 1960—mars 1961	Anders Stenholm	Edvin Lagman
12	Juni 1961—mars 1964	Edvin Lagman	Edvin Lagman
16	Juni 1964	Elmar Nyman	Edvin Lagman
	Sept. 1964—mars 1966	Edvin Lagman	Edvin Lagman
	Juni 1966—mars 1967	Viktor Aman	Edvin Lagman
	Juni 1967—sept. 1967	Elmar Nyman	Edvin Lagman
	Dec. 1967—juni 1968	Elmar Nyman	Elmar Nyman
18	Sept. 1968	Edvin Lagman	Elmar Nyman
	Dec. 1968 (Jubileumsskrift)	Elmar Nyman	Elmar Nyman
19	Mars 1969	Elmar Nyman	Elmar Nyman
	Juni 1969	Viktor Aman	Elmar Nyman
22	Sept. 1969	Edvin Lagman	Elmar Nyman
	Dec. 1969	Elmar Nyman	Elmar Nyman
	Mars 1970—sept. 1970	Edvin Lagman	Elmar Nyman

Innehåll

SOV och Kustbon av <i>Hugo Mickelin</i>	2
"På Hans skuldror . . ." av <i>Birger Westerberg</i>	3
Rörelse av <i>Edvin Lagman</i>	4
Något om en huskur av <i>A S.</i>	5
Trisketien av <i>Elmar Nyman</i>	6
Gästboken av <i>Lars Lindström</i>	8
Tre prosadikter av <i>Alex. Samberg</i>	10
Julfirande av <i>Samuel Ödman</i>	11
Korta notiser	
Resor i "Ragnar" av <i>Gordon Macfie</i>	12
SOV:s höstsamkväm	16
Redaktionellt	
Årsberättelse	18
Avlidna	19
Betraktelse av <i>August Stenberg</i>	22
Elegi av <i>Elvine Vahemaa</i>	
Bemärkelsedagar	22—24

Hugo Mickelin

”På Hans skuldror skall herradömet vila”

Foto Per Söderbäck

”I världen krigen väl bullra
och makt sig spänner mot makt,
men på den spädaste skuldra
är herradömet dock lagt.”

En liten betraktelse med anknytning till erfarenheter och upplevelser som förenar oss estlandssvenskar, behöver inte sakna material att ta av. Man behöver bara, bildligt talat, slå an minnenas strängar helt lätt för att höra många rika ackord och tongångar vilka väl skulle kunna föras vidare till andra. Men de bevarar måhända äktheten bäst genom att förbli fonderade i minnenas skattegrömmor.

Ett ”tonavsnitt” ur en rik minnesskatt ville jag ändå i all anspråkslöshet söka förmedla. Det har som grundton den ovan återgivna strofen ur Betty Ehrenborgs julsång, som bygger på de mäktiga profetorden i Jesaja 9 kap. Sången hörde till de ofta sjungna i hembygdens julfirande och har även av den anledningen stort värde. Skada bara att den används så sällan nu.

Det var skördefest ”åksion” i Kärrslätts bönhus. Vi skrev oktober 1939. Alla traditionella varor fanns med till försäljning. Ett rikt urval av det bästa av åkerns grödor, höstens slakt och många fina handarbeten samt annat värdefullt, som kunde förvandlas till klingande mynt i missionskassan fanns med. Till de verkligt omtyckta inslagen i denna byns stora festkväll — för en sådan var den helt säkert — hörde kaffeserveringen. Då lät alla sig väl smaka av läckra bakverk, som byns unga birkasutbildade damer framställt, liksom av Liljeros’ ”galtbröd”. Under serveringen råkade jag vid ett tillfälle stå i närheten av en grupp äldre män, som samtalade om de aktuella världshändelserna. Hitlers arméer hade under hösten satts i rörelse österut och världskriget var igång. Många av dem som deltog i samtalet uttryckte fruktan och oro inför vad som kunde komma. Men då sade Hanas-pappa: ”Ja, det är nog i alla fall så som det står i julsången, hur det nu än går med kriget”. . . i världen krigen väl bullra / och makt sig spänner mot makt / men på den spädaste skuldra / är herradömet dock lagt . . .”

Han fick många hörbara och tysta bifall till sina ord. För tonåringen kom orden som något oförklarligt, men samtidigt oerhört tryggt och pålitligt. Det var som om alla de hotande orosmolnen för en stund inte

alls fanns där. Det var ju riktigt, det som sades med så äkta övertygelse. En övertygelse som grundade sig på ett evigt ord och livserfarenheter som bestyrkt sanningen.

Samtalet, präglad av oro och förhoppning för över trettio år sedan, har följts av många liknande intill i dag och ska säkert få ännu fler upprepningar i dagar som kommer. Maktblocken som under andra världskriget höll mänskligheten i sitt skräck- och terrorgrepp har krossats, men avlösts av nya. Som folkgrupp har vi estlandssvenskar genom omvälvningarna fått våra förhållanden helt förändrade i jämförelse med vad de var i vår födelsebygd.

Snart ska vi fira jul igen i vårt nya hemland. En jul som också i år kan gå i överflödets tecken materiellt sett. Samtidigt måste vi ta med i bilden, att vi alltfort lever i skuggan av maktkamp och terrorbalans och förvisso inte med särskilt ljusa framtidsutsikter rent mänskligt sett.

En djupare eftertanke säger oss rätt snart, att de gamla profetorden, som gav våra fäder ett fast hopp och framtidstro, också är ord för oss och till oss. Den av profeterna bebådade är i dag en maktfaktor att räkna med. Han, som garanterar frid och framtid och kan bereda väg till försoning mellan individer och nationer, lever med okuvad makt. Mänskligheten — och inte minst de som haft och har makten — har gjort och gör det trängt för honom. Hans babysäng fick bli en torftig krubba. Hans första levnads månader blev flyktningbarnets. Hans osjälviska livsgärning, då ”han gick omkring, gjorde väl och hjälpte alla”, blev krönt och belönad med missdådarens död på korset. Och likväl segrade han. Han är verksam nu genom sitt levande ord. ”Till honom skola folken sätta sitt hopp.”

Vi får det. Vi måste inte, men vi får och vi behöver sätta vårt hopp till honom. Hans namn är alltfort: ”Underbar i råd, Veldig Gud, Evig Fader, Fridsfurste.”

Birger Westerberg

EDVIN LAGMAN

R Ö R E L S E

Ett femtiotal meter från vår stuga började skogen. I skogsbrynet växte en gammal gran, hög och smärt, med korta grenar längst upp och en smidig topp. Den gran arbetade på ett alldeles särskilt sätt, när stormarna från Östersjön vräkte in över udden och trängde genom den smala skogsremsan. Den kunde helt plötsligt böja sig djupt ned, översta delen av stammen krökte sig i en båge, inom vilken varje särskild del svajade och darrade i stormen, medan grenarna svepte som armar mot de närmaste träden. Ögonblicket därpå kunde den resa sig och stå alldeles upprätt, som om vinden hade släppt sitt grepp, och bara gunga i en nästan omärklig rytmisk vaggning, tills nästa stormil kom och utförde nästa tur i den rasande kontradansen. Och bortom ljud havets dånande orkester, stigande, sjunkande, stigande, sjunkande. Och nattens mörker välvde in över byn, över kärret, över sanddynerna, och allt otydligare skymtade den svajande granen och allt överkligare tycktes det rörelsedrama, som naturens krafter spelade i skogsbrynets gamla glesa gran.

Åt öster var sikten fri över åkrarna ända bort till kvarnberget. Byn låg i strandslutningen, den var inte synlig från västsidan. Men om en skonare seglade in på östsidan, syntes seglen tvärs över udden. Masterna växte, riggens detaljer framträdde allt tydligare, vindstyrkan kunde avläsas i vinkeln mellan masterna och markytan. När hon lovade upp och ankaret gick, reste sig riggen, seglen gled ljudlöst ned och försvann under marklinjen. Men masterna och vanterna fanns kvar. De kunde stå alldeles stilla, de kunde också utföra en långsam komplicerad rörelse enligt ett schema som vind och sjö i förening föreskrev. I storm blev det en häftigt huggande hastig svängning, en kombination av rullning i sidled och stamp i förlig och akterlig riktning.

Vattnets rörelse. Stilla sommarsöndag. Havet alldeles blekblanck. Så sveper en vindkäre in förbi udden, och vattenytan krusas och blir djupblå. Rörelsen når stranden, och de stilla vågorna slickar med sina tungor förbluffande långt upp över den fasta vita sanden. En blick från relingen på en roddbåt ned i djupet. Solljuset når sandbotten därnere. Vattnets krusning framträder som hastigt jagande skuggor på den vita botten. Tillsammans med bottenens sandräfflor bildar det ett ständigt skiftande mönster, som ormar sig fram genom djupet, som snor ihop sig, löses upp, suddas ut, växlar, börjar på nytt.

Över stenarna och reven bryter havet i dånande bränningar. Det blygrå vattnet tornar upp sig i höga bergformationer med oregelbundet mönstrade skarpare kantlinjer. Plötsligt saktar en del av berget in i sin rörelse, massan bakom tränger på, rusar upp över den framförvarande och bryts framåt i skum som jagar in mot stranden. Vågorna kommer i följd, flera

nästan lika stora, så en större som sprutar upp sitt skum med vilt dån.

Men nästa dag glider dyningarna långa, slöa, blanka över stenarna, och båtarna kanar genom ett avslipat berglandskap.

Rågens rörelse. Uppifrån sanddynerna ser man de vida åkrarna. Blommande renar med kummin, ängs-syra, klätt, blåklint. Så kommer den ljumma sommarvinden. Rågens blågröna fält blir levande. Blekgrönt, blågrönt, silvergrönt spelar skiftesvis i glidande vattning över de vajande unga axen, skyndar i lekande virvlar framför vinden och tonar bort invid skogsbrynets gårdsgård. Det är i slutet av juni, sommaren är en enda stor skälvnig av färger, dofter, dagar. I augusti rör sig rågen på ett annat sätt. Den unga smidigheten, lekfullheten, färgspelet — detta finns inte där nu. Rörelsen är tyngre, de mogna axen vajar mer avmätt, värdigare, och färgerna glider från varandra och förenas igen som ljusare och mörkare nyanser i gult.

Morgongryningen ilar fram över havet. En ljusare blekröd gul färgskiftning sprider sig med synlig rörelse från sin utgångspunkt bakom uddarna snabbt i jämn fördelning i alla riktningar och över himlavalvet, där färgskalan ändras i hastiga växlingar. Morgonljuset bryts i vattnet som sipprar från nätets telne, rinner i maskorna, skvalpar på durken. Strömningen sprattlar till, slår några energiska slag med stjärten och glider sedan ned tillsammans med de andra i en hög, där nätets svarta maskor snärjer rörelsen, som avtar och domnar bort, när roddaren med sävligt krökt rygg och lugna årtag driver båten in mot stranden.

Tungt trycker plöjaren billen ned i den steniga marken. Hästens dragrörelse bildar en karakteristisk figur — krökt nacke, rak rygg. I rytmiskt lugn rör sig denna treenighet — hästen, plojen, plöjaren — fram och tillbaka över åkern. Deras rörelse framkallar en långsam ändring i färgmönstret: det gula blir svart, den geometriska bilden i åkerrenens gröna ram blir spegelvänd; eller också är det som om en jalusi långsamt slöts från den ena kanten till den andra, tills allt det ljusa har stängts ute.

Årets rörelse. Ljuset och mörkret byter plats. Natten blir allt längre och dagen allt kortare. Röken ringlar i tidig morgon från sädesriorna, lägger sig vågrätt över hus, gårdsplaner och trädgårdar. Dimmorna löses sakta upp, havet vaggar i loj vila. Men hösten kryper närmare och närmare. Nu är det bara stormen som någon gång kommer i häftig brådska. Annars saktar allting in, vattnet närmast stranden binds av is, strandsjöarna är en morgon blanka och låter sig inte krusas av vinden.

Snöflingorna virvlar genom den grå luften. De kommer alla från samma punkt och sprids koniskt när de närmar sig det springande barnet. De dansar ned i

Något om

en huskur från tider som gått

Hälsans gåva har alltid ansetts såsom en dyrbar gåva, och de människor, som vill bli av med den, torde vara lät räknade.

Likväl händer det ofta, att man utan att reflektera över eventuella följder sätter sin hälsa på spel.

I detta sammanhang tänker jag närmast på tandvärken, som var en allmän plåga både för ung och gammal för inte så många decennier sedan. Man försökte utnyttja fädrens samlade visdom och erfarenhet till att stävja det onda, men resultatet blev sällan gott.

Läkare fanns ju, men dessa bodde i städerna och dit var det för det mesta lång väg. Läkarna ansågs även av många såsom nyttiga endast för stadsbor och för förmöget folk överhuvudtaget. De fattiga fick lov att klara sig själva.

Författaren Frans G. Bengtsson skildrar i sin bok *Röde Orm* en episod, som utspelades vid danakonungen Haralds Blåtands hov. Då Röde Orm och hans män återvände från Spanien tänkte de fira jul hos konungen. Vid landningen möttes de av en munk, som kom springande med förskräckelse målad i sitt ansikte: "Iglar! Iglar!" ropade han. "Finns det ingen barmhärtig människa som har iglar?"

Av detta kan man sluta sig till att blodiglar för nära tusen år sedan var en anlitad hjälp vid svår tandvärk.

Undertecknad har från barndomen i friskt minne, hur iglarna behandlades. De fick simma omkring i den slutna flaskan, som var vattenfylld till c:a två tredjedelar och hade bottensats av slam och något sand. Iglarna behövde ingen särskild mat utan fick nöja sig med det som fanns i flaskan. De betraktades av många såsom tillförlitliga "väderspämän". Då vackert väder var att vänta eller redan var inne, simmade iglarna eller kröp så högt upp som möjligt. Vid annalkande dåligt väder gömde de sig i slammet och sanden i flaskbotten.

havet och försvinner i det grå vattnet eller lägger sig till ro på isen. Men i blåsten far yrsnön som slöjor tätt utefter vägen och bildar här och där en driva med knivskarp kam. Återigen färgers spelande växling, men nu en dans i grått och vitt: vägen och snöstråken.

Dörren öppnas och stängs hastigt. Vinterluften rör sig snabbt, kylan rusar in i stugan men trängs tillbaka i en häftig brottning med värmen från ugnen där julens brasa flammor. Och granens ljuslågor fladdrar till några sekunder, en nästan omärklig rörelse far genom de nedersta grenarna. Men därute i julnatten står skogsbrynets höga gran stilla i frosten. Bara stjärnljuset bryts i de små små kristaller som dalar ned mot marken från toppen, från grenarna, som nyss förde en förunderligt levande kamp i ett häftigt famntag med Östersjöns stormvind.

Men iglarnas liv förflöt ingalunda i sus och dus, utan de fick göra nytta också. — Inte så sällan kom där främmande in genom grinden med halva huvudet inlindat i yleschalar. Ibland tyckte barnen, att de mera liknade troll än människor. Då kom iglarna till pass. De hälldes helt resolut tillsammans med flaskans övriga innehåll ut och någon eller några, beroende på hur allvarligt fallet var, lades sedan på ett tefat eller en mindre tallrik och fördes till den svullna kinden. Efter ivrigt sökande hit och dit upptäckte djuret det lämpliga stället. Snart kände "patienten" en lätt stickande smärta, och nu började "läkaren" sitt arbete.

Efter c:a tjugo minuter var igeln fingertjock och strax därpå släppte den taget och lade sig till ro på fatet.

"Patienterna" reagerade rätt olika. En del förklarade glädjestrålade, att tandvärken avtog i samma mån som igelns arbete fortskred, andra sade sig inte märka någon annan skillnad än att de nu även fått ett litet sår på kinden eller halsen.

Men igeln eller iglarna lämnades inte åt sitt öde efter välförrättat arbete. Nej, detta hade inneburit svårt djurplågeri och en långsam död för igeln. Nu överfördes den till en bit bräde och ren björkveds- eller annan aska lades på brädet. Igelns rullades varsamt i askan under det att en fin stråle blod sprutade ur dess mun. Behandlingen varade endast några minuter, tills igeln var lika slank som den varit innan den började suga blod. Därpå släpptes den ned i flaskan igen där den simmade omkring som om ingenting hade hänt.

Men barnen, som ofta vadade omkring i de grunda sjöarna, måste passa på att inte bli stående på samma ställa en längre stund, ty då kunde det svida till på foten eller benet, där en blodigel behagat suga sig fast. Nu var goda råd dyra. Det gick inte att bara dra i den, utan man fick springa hem med igeln dinglande och be mor om hjälp. Några droppar terpentin på en tygsudd var i regel tillräckligt för att "odjuret" strax skulle släppa sitt tag, varpå det i regel förpassades till dess rätta element.

Blodiglar kunde man köpa i apotek, men vägen till staden var lång för de flesta. Det var därför naturligt att hjälpsökande gick till grannen eller till närmaste by eller gård, där iglar fanns. Behandlingen var, såvitt jag kan minnas, alltid avgiftsfri.

I sjöarna och bäckarna fanns även den svarta igeln, som visserligen kan suga sig fast men saknar bitande mundelar. Blodigeln, som på ryggen bär tre långsgående kopparfärgade strimmor (ränder), var och är lätt att skilja från den svarta.

ELMAR NYMAN

TRISKETIEN

(NUCKÖMÅL)

Ja satt å valka öte hån sa lihl gren boke mä Härtsve Matsas lajka. Än hajtor *träldomstien*. Tär är e jutt ätt e hös fålke hählea vis mot träl ätt ga moisnike. Värsn om trisketien låtor tolemod:

Håra bon mä sitt kria
mot läss e hos ria,
tä trusko tä nåte,
supo vin ör sink-måte.

Trisketien var han svaräst å sväittatast tien opa åre. Han bärjast gåle e augusti å räft te in e novåmbor. Mä hâtesda laj triske-fålke knaft ör triske-skjorta, så bråtet var e. Hâtes kojld frâm ätt-tien te få-tien mä nåte mot dö fåft tel mä pintar å hlavor tätt e ättorst änt gikk te rät opa riggen maer. Å tu fikk änt vara lata häldor ösald ån ana fålke som var mä e sa triske-lae. Tä dö sja had noan ri ör tröske sköld dö snart opa åre mä oksa opa hos gjarða häldor skind de hajm å bäre mä tinaj stålsarbetar. Änt var e sja bara te sup ör sink-måte hâtes triske-nåt. He mot givas nora kann vin åt triskjare tä alltehop var gåletröske — he var ända takke som dö had te hopas opa färe tri måntes träll!

Härtsve Matsas lajken fikk me te bäre funder opa trisketien frâm minaj ongdöm. Träldomen opa hovenå å prästgårdn var tä long färbi, bara mångstäl trask fålke än öte svalman frâm rian mä pintar å hlavor. Noen tarva takhålm åt tä könd dö änt triske mä maşen. Noen had bre å å mot skind se te få meļ frâm ni se å laj änt vänt opa maşenstriske. Noştäl var dor änt än triskemaşenar å tä mot dö bara döna såļvor tel mäje — om dö vild häldor änt.

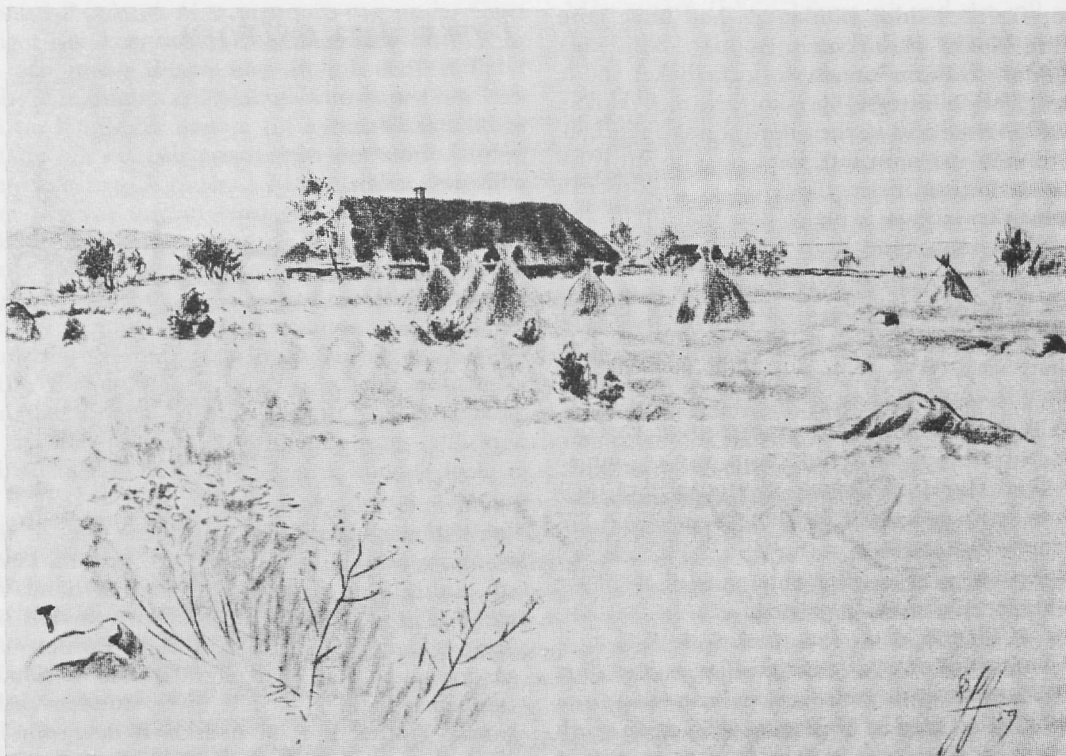
Opa Noka had ve gåle 1889 än triskemasen som drost mä fjör ajke. He var vist Kojn-Hans frân Dehlet som egd han maşen. Äjketriskemaşenar had da mång stäl ända tätt fålke kam eve te Svåre. Somoļ biar had mä rifte triskemasenar mä aurkähl. Vånbişe e Gudanes flia 1912 tole ättse frâm Finlånd. Knauft no om e räft mä än storan oks opa pärja — såvit deřt var he kepe. Ver Joans gråsbakkan biggst e sja maşenshuse — önde trisketien tä kähln drost ut var dor særşkild kählnus mä. Vårřt maşenshus sonst langt ut eve hlete å tjarbişe som sköld te Håsoļ könd jo si än ve had färeends måner e vån bi.

Tä triskekorða kam var dor mike te koma e hoare. Viftjast var e färşås än dö had triskefålk. Tokat, tär tarvast tä maer än än tjo! Få nö si om ja komor e hoare hajle väge: Fjör-fäm stikke gikk e bořt mä läss opa gjarða; tu jon tarvast e opa bosskårga, som tjua, trampa å kerd hajm mä kårgen. Äitt mot stå ver anana, äitt ver säkkja — häim-mann bruka e vara, tä e träffa tolemod. Äitt par jon sto opa binkan (om se var inlåssa) å hojvja se ner tärfrâm. Än färehojvjar hojvja mot maşensbords-sia. Var roen långor sköld dö

håva äitt månskebån som mä ikse hoggd å najkre opa än tråpakk neafäre borde. Äitt par stikke mot tju opp roa-najkre (häldor, om e var kon häldor havor, go fast tjuar opp) åt maşensborde. Nå, opa bořde sköld ana bara skåra å båndena å najkre häldor brajd ut se å rajd e åsja ana puta önde maşen. Än mann — ”maşenistn” — tarvast te skva ätt kähln (milat vildn håva hälpasmann mä). Å ätt som aurkähln drakk vattn, sköld noen särge färe vattn ätt n. Bara he var änt bara te två ätt som bis bronna teklast vor tårror. Tärfare mot kählvatne keras frâm Ni kelda å tit var e än bra bita å rät ösald vegar. He var äitt stořt spektakoļ mä he vatoker. Opa vagon had dö ajn stora tråhåm som to äitt 20—30 vatoåmbarřt. He to tior te fill å ätt som vatoåmbarřte mot dråas opp mä händre, uta vind. Var vegen blaotor tä dö sköld ker opp mä vatne könd vagonjölåna sinke öte å hajle lasse hoļv om. He var bara te bäre nianste mä vatofill. Bara he könd mä gå tolemod tel än håma şkrall te framets — om frajölåna sköro öte — å had dö ga tappen te framets var e let gjořd än en to mot åjkehakka. He var řa änt så öndolet om ajken bårja geva bakåt mä kabjana. Fikk böttne tä än perak, var řor änt så mike te gärand ver kelda maer. Man får änt håldor glajm än noen mot ker värke te kählhuse färfor man könd bäre triske å än e tarvast noařt jon somtär hajm to mot boşe e bosslavo å mot anana e ankättn. Gjořd dö boss-stakk sköld noen tju opp å noen tvåva mot å tramp. — He mo sja råkke nö mä allhåndahlaes triskefålk.

Maşenstriske bärjast sa visa som ana triske, timblet mä måren, grall e morkne. Ver fäm-tien var ”maşenistn” ver maşenshuse å bårja ajld kähln. Noan anan mot mä foļge mä å småre kähln å maşen, bot rajmana å praved ar små fajlar. He bļiřtra äisket tri gångar färfor triske bärjast. Fårřt gånge var e småt hajsan dänn, aurn had änt än lie få fullan kraft. Bara tä e bliřtrast ara gånge tä lite hählet å tä kam fålke rännand frân all siar fartgärm hoa. Tätå bļiřtra gikk tre gånge var no allman tär gåle — kan vara än noan pojke som had vare tel dor mä nåte kamm rännandor e ättorst minute. Tä stor-rajma last opa svonkkjöle sköld allman vara opa sin plats. Kähln fikk nö grall nia dänn, he var som en sköld ha knusta å stanka. Triskemasen bårja skåka å durr mä hauan, hålhjan dänn. Langtfrâm, ut opa gjardana häldor hlete, lit e som dör sköld ha vare mösikanter opa spål ver maşenshuse — melat hua ton tä masen var tomor, å som en var fulldor puta blaj tona legre.

Ver ätt-tien tost e måresvord. Allman gikk hajm te se. Taļk var e änt, häm tokat sköld ha lie mä toļe. Han som änt var fiksor te svolge had ättorst munsbitan än e mun tä bļiřtra gikk å åtor mot man ränn. Änt var dor nö inga opphålldas — om änt ingeting

Roastakkar opa gjarda. G. Reindorff mála bilde 1959.

Gutabo bendre — tá som egd aurkähln á triskemasen. E frársá sitor prästn, Gunnar Buhre. Bilde ä frám maj 1918.

gikk såndor färstas häldor vatokerarñ had have nora olikk — färe kļokka få, tå var e middar. Bara inga hojl nõ häldor. Häränn skinda se gista baket ita te mašenshuse. Tått e åttoršt blaj koljder mot kļokka gåle vara ått å triske had tå sked nora stund e morkon. Tår könd jo vara mä nora latt, bara tår vor ånt ljusa än ga daggmakka som list e gråse. Baket kojldsvordn mot miggana sket křiana å fägga had mä ått å ana te gārānd fårfor man könd krup e senge. Mång stundar blaj e ånt fårfor e åtor var oppstivtiot.

Tolemod hållt man tel, da ått da, tått all bendre had sitt gärm tröske — Oaense färe se, Neaense färe se. Opa hån visa tarva man ånt hajle heste stå e mašenshuse. Få kompani kan man saj åne var.

Tå sja allt var hajmkerđ från mašenshuse var dor än mike te uträttand. Måstand dajln var se ånt så tårrt än e könd lägjas e källdena. He mot åjskes färst tårkas e rian om e ånt sköld bli donket. Tå e sja var tårrt tost e ner frām paššana — se had lea opa halmen — å blaj gutt gärm-töļa. Nõ könd man fill säss-källdena. Vanletvis rimd dom få sättvärk, bara noen had mä ti-bittsa. Källdena bruka bendre gära sålvor.

Han som had meļe å, had nõ årand te kojne. Får bruka ingen e bien gå te aurkojnar. Man najd se mä sinaj värkojn å målarajsa blaj stakat. Vild dö håva gutt å fagořt meļ, tarvast e gutt vär å än stajna vor rajndor å gutt hojjssa. He träffa mä öte än e var så lomt än dö ånt fikk värkojne opa gå håmeke dö än gikk å finna e kojnstårñ. Tå mot man tåva hāndakojne te hālp. Å he gikk mä. Melat molst e grall grin opa hāndakojne. Ånt vor tām sja som tām sa gropena, bara man blaj mättor — å ingen blajsjukor frām e. Blest e åtor rätavis hāhlet tå mot dö tåva lukana ör om ånt vinga sköld bles å. Håla knākādānn var dor ånt toļetiā e kojne å vinga gingo sa fikst som lærkevinga!

Bare he var ånt bara fålke som had bråtet te småka ni skerđe. Křiana fingo må dajl frām a. He ladst lite anar e åmbarțe å såss blāndast e lite groft meļ öte å tårbaket hållst e håitt vatn eve allthop. Nõ blaj anana å meļe mjuft å křiana drokko mä storan apptit he go ”te”. Goa loft had e mä åttssom dor bruka vara kamelsblomar öte anana.

Tår ha nõ gāe maer än fjörete år allsja ja bruka ränn opp te mašenshuse. Fålke tift ånt än *mašens-triske* var trāldom. Steršt dajln tift no än e var ått storřt mārro. Såssom e mä kojld e blaj morft sankast sia allman te mašenshuse: vallkarjase, tosalgat ingre fålk å grall äldre männer mä. He var tår som en storan ladaplats. Ga männe utafäre kāhlhuse å småpåjka åtor här åtor tår. Ta hlito mä flikkana å braska, rānd bårřt fårfor noen fikk öteda. Opp å ner opa binkan, öte bosskårga, mä te bosslavona — allstål opa tokstikkegāra. Önde trisketien var dor mä mången som fikk ”frāmānd” öte kālgārda — he var gutt te stå å skrāva snākořar å bårkar tå man hojlast ver kāhlhuse. Mångan had mä svarva åttor-nuskar ått se frām trindana opa gjarđa hālldor vare e bārrgārđa. Hām ha ånt rānd önda ta gal tå da frāsta tåva ”snākořslānare” fastor. Laj man bara te mašenshuse var e som man sköld ha kome eve grānsn, tår var e fre.

Heste nõfårtien har jöst inga ar dānnar än tjar årstia. He blistrar här e Årsta mä, bar he å ga janvegen som dönar färbi. Å no är dor durrdānn bara triske-mašena var mike fagļa.

Lars Lindström

Gästboken

Jag sitter och blāddrar i gästboken. Det är namn, bara namn och datum. En del äro skrivna med pryddlig stil, andra åter nedpräntade med en hand, som varit van vid mycket annat än att forma vackra bokstäver. Jag vet det, ty jag har känt dem. En del namn föregås av någon vers eller några strofer av kända författare eller skalder — allt efter stundens behov eller känsla. Andra åter ha nedskrivit det, som framflutit ur deras egen känsla. Jag ser bakom alla dessa namn människor, som jag känt eller känner. De ha alla varit hemma hos mig. Vi ha pratat och druckit kaffe. Vi ha haft det trevligt och gemytligt. Före avskedet har jag eller min hustru lagt fram gästboken, och så ha de skrivit sina namn. Nu äro de flesta borta och jag sitter ensam med gästboken — och minnena . . .

Jag tänker på alla dem, som stå bakom dessa namn. En del äro ännu levande för mig, andra åter framstå som dimbilder. De ha bara avlagt ett kort besök med sina vänner, kanske av en ren händelse. De ha varit och gått. Jag vet ingenting om dem. Leva de ännu eller äro de döda?

De flesta äro dock ej mera till. De ha omkommit eller dött en naturlig död. Jag tänker särskilt på dem, som slutat sitt liv under mer drastiska omständigheter. Det är en ung man, sina föräldrars enda barn. De hade fått honom, när de båda voro över de fyrtio. Det var fattigt i stugan där de bodde. Det nödtorftiga saknades ofta, och de kunde inte alltid ge sin son det han behövde och önskade sig för att vara lik de andra barnen. Det blev därför många pinsamma frågor under uppvåxtåren, som föräldrarna hade svårt att ge svar på.

När den totala mobilisationen gick över landet 1941, var han nitton år och hörde till de första, som fick rycka in. Före kriget hade han i ett par år seglat på svenska båtar, där han genom att sköta sig bra och vara arbetsam gjort sig omtyckt av befålet. Den hyra han hade hemförde han så gott som oavkortad till sina föräldrar, vilka nu båda voro gamla och så väl behövde hans stöd. Han var en god son och var glad att kunna hjälpa sina föräldrar, som ju nu hade svårt att klara sig utan honom.

Jag minns honom så väl. Det var samma dag, som han hade fått mobiliseringsordern. Nästa dag skulle han infinna sig i Hapsal hos Krigskommendanturen. Han hade kommit till mig, för att få lite reda på för-

hållandena i Ryssland. Han visste att jag under förra världskriget rest kors och tvärs genom den stora kontinenten och under denna mer än två och ett halvt års vistelse där inhämtat åtskilliga kunskaper om landet, som nu kunde bli honom till nytta. Vi satt länge och pratade om ett och annat från det stora landet, där så mycken mystik råder. Vi hade själva sett vilka kontraster det var mellan teori och praktik. Här var det dock inte mycket att välja på. Jag lät honom förstå att det fanns en möjlighet att gå under jorden, men han vågade inte utsätta sina föräldrar för det hot, som då väntade dem. Det kunde möjligtvis bli ifråga om två alternativ: antingen att sändas till det avlägsnaste Sovjetunionen eller också bli antagen i Förstörringsbataljonen, vilkens uppgift var att bakom fronten uppsöka desertörer, anhålla deras anhöriga och bränna deras hus. Det senare kunde dock ej komma ifråga, då han ej alls hade någon läggning åt det hållet. Då återstod bara att låta sig föras. Vi skildes den kvällen för sista gången. Han reste på morgonen och återkom aldrig mer.

En av hans kamrater, som överlevde alla vedervärdigheter de hade att genomgå, och återvände, berättade om honom följande:

Vi voro flera i sällskap och kommo alla i samma godsvagn, och så bar det av från Hapsal. Färden gick till Tallinn och vidare över Narva till Leningrad, där det gjordes några dagars uppehåll. Den syn vi fick se där var allt annat än uppmuntrande. Det var stadens utkanter och bangården, som vi såg. Alla civilt klädda liknade mer trasbylten än människor. Det var beklämmande att konstatera skillnaden mellan våra städer och Leningrad. Men detta var bara en början till allt vad vi skulle få se och uppleva.

Tåget fortsatte över Kirov till Kotlas. Vi hade trott att Sibirien var målet för vår resa, men nu förstodo vi att vi skulle åt något annat håll, möjligen Arhangelsk — eller finska fronten.

— I våra tankar rörde sig mycket. Vi hade redan gjort upp planer att rymma över till finnarna, ifall vi skulle komma till fronten. Vi hade dock ingen karta, ty i Leningrad blev våra saker genomsökta, och vi själva visiterades på bara kroppen, och då togos alla kartor ifrån oss liksom övriga saker av värde. Vi förstodo på förhand att det inte skulle bli någon lätt sak att orientera sig i eventuella fall. Det var bara att troget följa med . . .

I Kotlas fick vi första gången varm soppa. Det var ett spad, där man ibland kunde se ett fiskben och lite pelusk eller vicker, vilket var de enda ingredienserna vid denna tid på året, ty kålen var tidig ännu. Vi fingo våra katelocker — militära kokkärl — vilka i framtiden skulle bli våra enda husgerådsartiklar. I Kotlas liksom vid alla ryska stationer tillhandahölls varmt vatten och vi drack te till våra medhavda smörgåsar. Lars, som var min kamrat hela tiden, sade: Nu ha vi blivit invigda till soppa och te, vilket hädanefter kommer att vara vår dagliga mat jämsides med det svarta brödet!

Sedan vi ätit ställdes vi upp i led, och sen bar det av i marsch. Första dagens etapp var bara omkring 3 mil och det kändes enbart gott att få röra på sig.

Men senare fick vi känna på vad det vill säga att gå omkring 5 mil om dagen i ur och skur och till på köpet i obanad terräng. Lars berättade då, att han, när han seglade på svenska båtar, hade varit nere på Guineakusten och lastat kautschuk, och då hade man berättat för honom, att när salvhandeln florerade i Afrika, hade det funnits vägar, som ledde ner till kusten, men ej tillbaka, ty endast slavjägarna återvände från kusten. Han hade varit i land och sett vägen, som slingrade sig mellan snären, och nu påstod han, att den väg, som vi gick däruppe i norra Rysslands skogar, var likadan. I vanliga fall vände ingen mera åter på denna väg. Den som en gång gått den, han var dömd att sluta sitt liv i dessa oändliga skogar. — Att jag nu sitter här, har jag egendomligt nog kriget att tacka för, ty det var kriget, som räddade mig därifrån, annars skulle även jag dukat under där, som så många, många andra. Fast å andra sidan var det just kriget som överhuvudtaget förde dit oss.

Vi blev så trötta och apatiska, att vi inte orkade räkna hur många dagsmarscher vi gingo. Vi bara förstodo, att barackerna, som vi övernattade i, voro speciellt uppförda för dessa folktransporter. Vår haltpunkt var ett stort skogshuggarläger, omgärdat av höga taggtrådsstängsel. Vi kommo dit i uruselt tillstånd. Våra skor hade slitits ut i den dåliga och våta terrängen, så att många voro nästan barfota. Kläderna klubbade vid kroppen av svett, och vi voro olustiga. Vi blevo inräknade av lägerchefen och fingo var och en ett nummer, som numera gällde som namn.

Nästa dag fördes vi ut till arbete, vilket bestod av skogsavverkning. Det var präktig skog, som behövt tränade skogshuggare med moderna "vapen", men vi unga förmådde ej ta kål på skogen, utan den tog kål på oss. Normerna voro oerhört stora och otränade som vi voro, förmådde de flesta av oss ej fylla dem. Följden blev att vår brödranson minskades, vilket i sin tur hade den naturliga följderna att våra kroppskrafter nedsattes betydligt. För Lars gick det ovanligt fort. Han var en av de första, som dukade under. Jag försökte uppmuntra honom, men det hjälpte ej. Han klagade över yrsel och trötthet och ville söka läkare, men detta beaktades inte av vakterna. Han drevs tillsammans med oss andra varje dag ut i arbete, fastän hans brödranson redan gått långt ner på skalan. Han började svullna. Drogen försvunno ur hans ansikte, armar och ben svällde upp, och fläskmagen växte dagligen, medan han bara klagade över matthet.

Så en morgon vaknade han inte mera. Vakterna ryckte på axlarna och bar ut honom, vi visste inte vart. Man påstod att de döda bars ut i skogen och övertäcktes med ris. Jag vet inte hur det var, men någon begravning fick han i varje fall inte. Det var tur ändå, att han dog så hastigt; många andra fick det värre sen, när vintern kom. Vad han på vägen dit sade om slavvägen besannades i hans fall. Han kom aldrig tillbaka.

Berättaren tystnade. Vi sade godnatt och skildes. Ingen av oss hade någonting att tillägga. Men i fantasien upplevde jag hela berättelsen om och om igen.

Tre prosapoem av Alex. Samberg

(KORKISMÅL)

Tå somar-vedre blesa

Ja minnas tåm dåva, tå somar-vedre blesa. He var väre å somarn tåm mårja å tåm dåva, tå'e blesa fråm öosta å öost sunna. "He komer da heitan vederleik", bruka mina nann tå sei, "ne jer'e måresmåls-tin rei så varmt. Sole jer så heita. He svalmas varmt såm fråm basta bae". Å tå ve räpsa först heie gista et ni miss-soman ite Hos kople å opa Soknas enge, å he var varmt, kund hå sei: "He komer da ein dempatan å heitan vederleik", å sjöle kenda ja, kålis'e svölga å svalmast varmt såm fråm basta bae. Å ja minnas, kålis he kund väre heit töle dåvar opa Ballisk strådana tåm gangana, ve var ite Balliske. Å opa kare-valln kund'e väre heit töle somar-dåvar, tå ja var vall mä fåre, å tårst'n var starkan. Å nest heima bruka sane väre heita töle dåvar uta-fere grinde, tå ve gick tår mä bäre-fetre. — Tå somar-vedre blesa, tå blesa'e uve Vik-endan å hoe å uve hos åkra. He varm vedre kåm fråm öosta å öost sunna. Å tå minnas ja, kålis lofte töle dåvar ite bis gatna var tårra å varma. Tå somar-vedre blesa, var'e gutt till site ite vagern å kera mä eiken. Å tåm varm somare, minnas ja, var Joel skol-meister ite Kårkes. Tåm somar-dåva å solskind-dåva — tå *levd* ja, tå kund jag väre tåm, ja skill väre. Tå somar-vedre blesa . . . Tår var Irjas sane å Kärr backan å Milla malmen (mon), tår var Al-sko gatna å Strande å Gatås kåene å bis koplerna. Hå heima var mina heima, å han bin var vån bin. Tår *levd* vån-bis fölke. Ja kenda bin å vån-bis fölke, å vån-bis fölke kenda ja. Ja var gla tår, å ja helsa opa fölke, å fölke helsa opa ja.

Ja skill vila gäre nåa fere han bin, kån mina heima var, å tår fölke kenda ja, å ja kenda fölke. Ja skill vila gäre nåa fere he fölke, såm *levd* ite han bin, *tår ja levd*. — He jer täferst, ja ne har freista skriv sjår nårat opa he tonga-måle, såm tålast ao he fölke ite han bin, tår somar-vedre blesa.

Nuckö ungdom på utflykt till Korkis och Rågöarna.

Ar-sida Back brinken

Backan å Back brinken var hegre en allt he ana ite bin. He var he, såm geård, en levaling kendast stere å hegre ite han bin. Rei såm lihlan å rätt ål lård ja skåa mot Backan å mot he, såm var ar-sida Back brinken. — Ar-sida Backan å Back brinken berjast ein stere väre, tår berjast kare-valln å sion, tår var Back-strande å Bak backan (Bakbacks-strande), tår lengre var Vippal, å tår uve sion var Eiana. Uve Backan kåm kreandena å fåre mä kåeldra, å tår kåm san-stårmen, tå sane ira å ira. Ar-sida Back brinken . . . he var han tin, tå ja satt å leika milla ein-buska opa Irjas sane å bid ett fåre, tå tåm kåeln skill koma ao kare-valln. He var tå, ja lård ja skåa mot Backan å mot he, såm var ar-sida Back brinken. He damast uve sane, å rei langt fråm sao ja, å visst ja, en fåre skill koma, å tår sao ja, kålis sole mä kåeldra gick ite sol-bårg uve Backan. — Ne skill ja åter vila sta tår milla ein-buska opa Irjas sane å skåa mot Backan. Ja skill vila skåa, kålis sane damast, tå fåre komer, å kålis sole tåm varm somar-kåeldra gar ite sol-bårg tår ar-sida Backan ite Back-brink bin.

Tå nann kerd ja ite Balliske ite skola ein tråttand-da

He var ein tråttand-da, ja minnas he, såm åm'e a vare går. He var ein kaldan da, å he var diopan snio. He hold ira, å vegen var ommestan. Skola ite Balliske skill bere daen ett tråttand-daen. He var täferst, nann ne kåm tråttand-daen åm måren kera ja ite Balliske mä Klas eiken. Ut opa Vik hlete var vegen ommestan, å sjår å tår hold vid-buska berja

Nuckö manskör sjunger på stranden i Korkis.

Ur SAMUEL ÖDMAN

Hågkomster från hembygden och skolan

Beskrivning av julen i en småländsk prostgård vid mitten av 1700-talet:

”Ordning, arbetsamhet och stillhet woro från förra tider här så rotfästade, att allt utgjorde ett urverk utan lod. Dock hade detta hus sina vissa nöjen, som bibehöllo ålderns stämpel och förtjena sin beskrifning.

Julen var det förnämsta. Man beredde sig dertill i god tid och affbadade denna högtid med längtan. En Julafton war ett slags årligt Jubiläum och firades på följande sätt. Då bestods ingen middag. Man samlades omkring en stor kettill, i hwilken kokades skinkor, bringor etc. Måltiden utgjordes af mjukt bröd, som doppades i flottet. Kl. 2 eft. m. uppeldades badstugan med björkved, och ett äkta friskt bad tillagades. Drängarne badade wid första värmen, som ansågs mindre hälsosam. Dernäst infann sig Probstens med sin Adjunct och undertecknad. Man afklädde allt, och kläderna lades utan för dörren i fria luften. Hwar och en intog en lafwe, i mån af den hetta han åstundade. Hela ämbare kallt watten gjöts på den upplödgade ugnen, som gaf en stekande imma, mot hwilken den häftigaste Sirok war att anse såsom en förfriskning. Efter några minuter begynte den nakna och på blotta brädet utsträckta kroppen starkt svettas. Då gafs åt den badande en i ljumt watn doppad björklöfsqwast, med hwilken han immerfort gisslade sig wärre än den argaste Capuciner-munk, till dess huden blef eldröd såsom en kokad kräfta. Derefter nedsteg man satte sig på ett bräde, hwarest en dräng, med sina barbariska näfwar, företog twättningens från hufwud till fot, och slutligen gjöt öfwer hufwudet en full skopa warmt watn. Här war således icke ett österländskt bad, hwars lenhet och behag så mycket upphöjes, utan ett bad à la Tatare i bokstaflig mening. Ändtligen intogos kläderna utur kölden, som ofta steg till 12 a 16 grader, och man påklädde sig

tåwa fast snioen, såm fila langs-mä hlet enge ite Vike, tölis en ir-vedre hold ira små drivar opa vinter-vegen, såm gick uve Låbas-enge rätt nemla hå gammel, stor Låbas-eng leå. Å ne minnas ja så klart, kälis tär ut opa hlet vike *ein vid-busk hold berja tåwa fast snioen*, tölis en'e opa vegem var ein lihla driv, tär eiken hold lite till gärand, en an skill koma gimånd tär mä hlean. Lengre ut opa Vike å opa Vik-endan opa sju-isn var vegem rätt goan. Sjär å tär var'e en lite hop-fila snio, båra han mestast löos snioen hold vedre blesa bårt, tölis en heila vegem ne täter-leng såm ite Balliske var goan. Lengre opa daen blei vederleiken klaran, å tär blei ir-vedre ett.

Kå år he ne kund våra, kan itt ja ne meira gint minnas, båra ja minnas, en ja var han tin till kårtels nest Einbluth ite Odras'as levande ite Balliske, å he var no tå trättand-daen tusand ni-hundra feårta. — Båra klart minnas ja våra hå keraling han trättand-daen, tå nann mä Klas eiken kerd ja uve Vik-endan ite Balliske ite skola.

dem utan minsta olägenhet. Wid hemkomsten fann man uppbäddade sängar, i hwilka man lade sig med kläderna. En lätt swettning följde, och man uppfriskade sig med gammalt Mars-öl, försötmadt med honung och kryddadt med anis, tillika med sönderbetadt julbröd. Döttrar och pigor badade slutligen på samma sätt. Skymningen war redan inne, förrän allt detta för sig gått.

Omkring kl. 5 a 6 upptändes en blossande Julbrasa, och råghalm inbars, som till minst 6 tums högd, utbreddes öfwer hela golfwet och der låg till dess trettendedagen förbigått, då den utbars genom tramp förvandlad till boss. — — —”

Mången av oss finner det nog också bekant, att julgröten åts ur gemensamt fat med smör-öga i mitten. ”Alla åto gröten ur fatet och ägde efter behag doppa sin sked uti medelpunkten, som kallades smörhålan.”

KORTA NOTISER

Johan Köpp avled i Stockholm den 21 oktober vid en ålder av 96 år. Han har varit professor i praktisk teologi samt prorektor, sedan 1928 rektor magnificus i Dorpat. 1939 blev han estniska evangelisk-lutherska kyrkans biskop. Efter flykten till Sverige organiserade han den fria estniska kyrkan i exil; därjämte har han varit verksam i flera nationellt kulturella och vetenskapliga organisationer.

*

Ett samlingsverk på estniska om universitetet i Dorpat — Universitas Tartuensis — har utkommit i Lund. Redaktör är Bernhard Kangro och utgivare Eesti Kirjanike Kooperativ i Lund.

*

Den estniske författaren August Mälk, från Ösel, firade i oktober i Stockholm sin 70-årsdag. Under de senaste 44 åren har han gett ut 18 romaner, 16 skådespel, 8 novellsamlingar och 3 större berättelser. Han har huvudsakligen behandlat tre ämnesområden: sjön och kustborna — estnisk historia — människans levnadsöde.

*

Estniska kolonin i Stockholm har förvärvat fastigheten Vallingatan 32—34 (som inrymmer Scalateatern) till ny samlingslokal för de organisationer, som hittills haft sitt hemvist på Regeringsgatan i ”Eesti Maja”, vilken senare skall rivas.

*

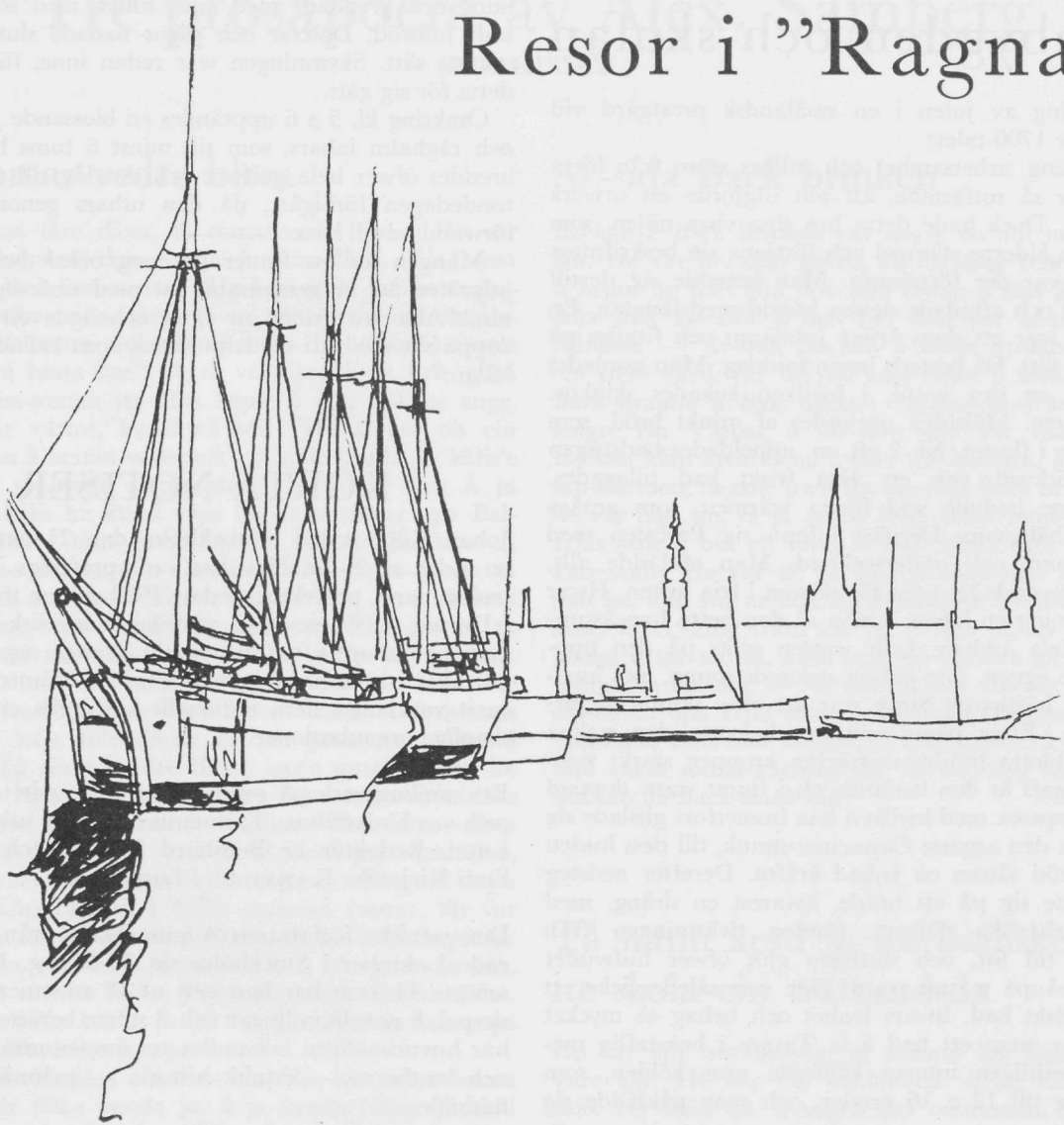
Stiftelsen för Estniska folkskolan i Stockholm har utgett en rikt illustrerad minnesskrift till skolans 25-årsjubileum. Bland medarbetarna märks den kände skolmannen Herman Rajamaa, skolans förste överlärare. Han berättar bl.a. att skolan vid starten fick förespråkare i inspektör Bror Jonzon — som tidigare varit engagerad i estlandssvenskarnas kulturella strävanden — och i Kaleb Andersson, överlärare i Jakobs skola, där de estniska klasserna fick plats.

*

Den 14 november ordnade ”läänlased” — esterna från Hapsal med omnejd samt från Dagö — för elfte året i följd höstträff i ”Eesti Maja” vid Regeringsgatan i Stockholm.

GORDON MACFIE

Resor i "Ragnar"

Den tremastade märsegelskonaren "Ragnar" av Viken var på väg från Höganäs till Finland med en last av tegelsten. Författaren var en 15-årig sjöman med ögon öppna mot världen.

Det började också bra — alltför bra. Vi fick en fyra dygns läns med alla segel satta, från Falsterbo rev till Dagö. En Östersjöns sydvästvindspassad som bar oss till Dagerort där vi hade fyren tvärs på hundvakten på femte dygnet. Här dog vinden ut, hämtade andan och kom tillbaka i ett överfalls östanväder som drev yrsnön horisontalt över Finska vikens svarta vatten.

Nu hade några dygn gått under hård kryss för små segel. Vi hade mött drivisens förrädiska vithet

i snötjockans gråa passager. Ibland då vi låg för bords halsar hade vi hört Odinsholm böla. Vi hade stagvänt på nytt och börjat leta efter en lucka upp mot vår destinationsort. Åter gått över stag — för vilken gång i ordningen? Men denna gång lättat på skot och brassar och styrt söderut mot en nödhamn.

Vi kom in och ankrade upp på redde i ett nattligt snöglopp. Några timmars sömn och så tumlade vi ut på däck. Där stod vi och gnuggade sömnen ur ögonen inför en syn, liksom stigen ur en sagans värld. Reval låg där med tinnar och torn!

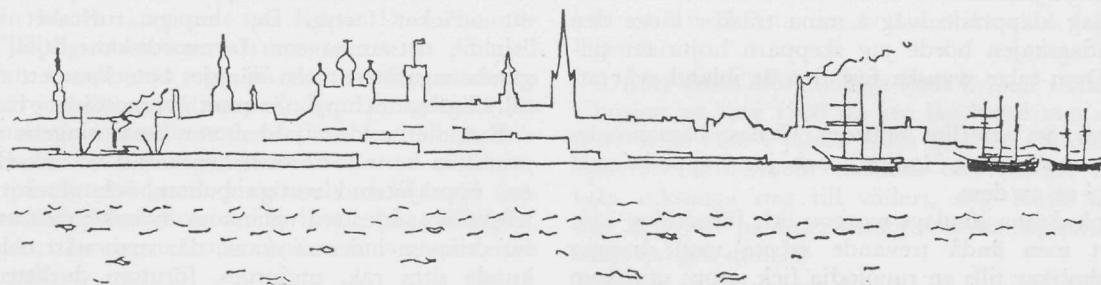
Med skeppare Pettersson på aktersitsen rodde vi skeppsbåten in mot staden. När vi steg iland vid tullkontoret blev vi på något sätt självklart välkomnade. Det var inga formaliteter trots att vi inte i vederbörlig ordning hade klarerat in eller för övrigt visat pap-

per eller gjort något för att bli populära. Men den blågula duken som i den lätta brisen sakta blåste ut från "Ragnars" mesantopp var klarering nog — det låg liksom ett minne kvar hos estländarna: de senaste sjuhundra åren hade Estland varit under sju olika främmande makter, de hundrafemtio under svensk krona hade varit de enda lyckosamma. Nu var Estland en fri republik sedan åtta år tillbaka. Från Långe Hermans fyrtiosex meter höga medeltidstorn blåste den estniska flaggan i liggande fält i blått, svart och vitt — fick vi tyda det som blått som himlen över oss, svart som jorden under oss, vitt som vårt samvete?

i den svåra och skickligt genomförda manövern med endast inre klyvaren, undermärsseglet och mesanen satta. Så skotade vi hårt hem mesanen till ett vindroder, lovade upp och bräckte henne sakta in till kajen med back i märsseglet och klyvaren skotad till lovert.

I denna morgon då allt var som ett löfte om livets återvändande och förnyelse, och kyrkor och katedraler klämtade tacksägelse genom morgonsolskenet över söndagsstaden, då himlen över oss välvde sig väldig och trofast blå som Guds nåd själv, slog döden snabbt och blint i vår krets.

"Jacobsen överbord!" Bästeman hojtade till oss

En tidig morgon med de sylvassa kyrkspirorna på S:t Olai, S:t Nicolai, S:ta Maria och andra stickande upp i en glasklar himmel och med den uppgående solens guld i fönster, minareter och lökkupoler lättade vi ankar, satte alla våra segel, bräckte med för- och råsegel, föll av och styrde ut från reddan. Akter om oss sjönk Reval eller Talinn, det gamla Dannilinn, återsamlad till en sällsam blå silhuett av en sagans stad.

Alfågel i stora skaror — en Finlands fågel med tungsint skön körsång, som kommer djupt ur Kalevala, Porkkala, Årans grund och Gråhara fyrar och där bortom en låg strimma land. Majsöndagens tidiga gryning lyfte undan flikar av moln. Vi styrde in mot Helsingfors.

Lotsen kom ombord, Sveaborg eller Suomenlinna, som fästningen nu hette, gled förbi om styrbord. Det var en aning av skiftning mot vår i stränders och parkers färgskala. Den lätta sydvinden bar oss rakt i famnen på "Östersjöns dotter".

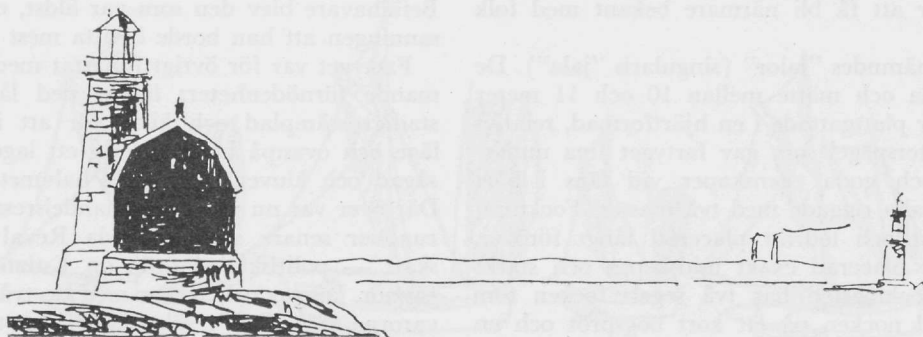
Skepparen, som var en styv sjöman, tog in fartyget till kajen utan att anlita bogsering, balanserade henne

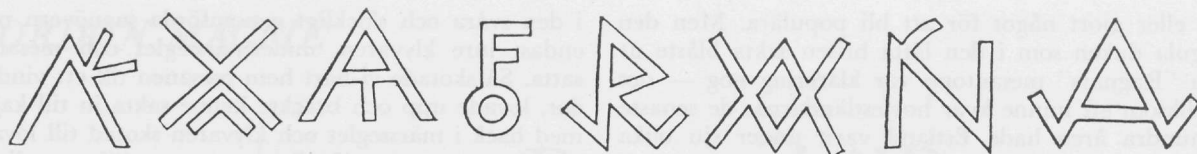
andra som arbetade vid fockriggens nagelbänkar med märsseglets gigtåg och gårdingar eller akteröver höll på att fira mesanen.

Ingen hade observerat själva händelsen. Men kanske, i själva det momentet då vi med levande segel gick upp mot vinden, det hårt slående klyvarskotsblocket med ett klubbslags kraft mot tinningen hade sänt Jacobsen överbord medvetlös.

Viggo Jacobsen var kanske det finaste sjömansämnet av oss fyra i skansen, en sextonårs käck "sömand" från en av det danska Sydhavets gamla sjöfararplatser. Han hade seglat i träningsfartyget, den lilla fullriggaren "Georg Stage", och fört med sig ombord i "Ragnar" förutom sin sjömansmässiga utrustning en personlig fin sjöstil: ett intelligent och snabbt handlande i varje situation, den glädje över ett väl utfört arbete som hör hemma under rubriken sjömansskap, och sist men inte minst djärvhet utan dumdristighet. Ty, som man sade i mitt eget Bohuslän: "aldrig lita på havet, ty havet har aldrig lovat något".

Vi förtöjde i Södra hamnen, just utanför en eskauder små plattgattade, till stor del odäckade fartyg. De

var alla riggade med två master och bemannade av ett överraskande uniformt ljust vadmaligrått folk.

”Runö-bor”, sade skepparen, ”spring bort till dom och förklara vad som hänt här ombord, så går vi ut i två lag, med skeppsbåten och prammen, för att försöka få tag i Jacobsen.”

När jag klapprade iväg i mina träskor längs den öde söndagskajen hörde jag skepparn hojta ett tilllägg: ”Dom talar svenska fast den är ibland svår att förstå!”

Nu var det ytterligt bråttom. Genast bemannades flera av runöbornas ”lodjor”, och jag hoppade med ombord i en av dem.

Så gick denna söndags morgon och förmiddag i ett intensivt men ändå trevande arbete med draggar och torskpirkar tills en runölodja fick napp; upp kom Jacobsen med en torskpirk stadigt krokad i hans blå kunnisblus.

Efter så många timmar var naturligtvis varje upplivningsförsök utsiktslöst. Förstämnda förstod vi detta lika bra som den tillkallade läkaren där vi flockats i ring på kajen omkring den drunknade.

Klockklangen ökade, skrämmande malmtung, det var väl högmässa såhär dags. För oss, en liten skara i Södra hamnens söndagsödslighet, blev katedralers och kyrkors dån till den dystraste själaringning.

Sedan följde allt det lagstadgade schemats gång: polis, ambassad och präst innan Jacobsen fick komma till ro i den finska jorden. Men hans utrustning, stuvad i hans egenhändigt sydda sjösäck, kanske allt för utmanande dekorerad med en lyckans stjärna över initialerna V.J., den fraktade vi i sinom tid med till Danmark.

Vi miste en god kamrat och fin sjöman i denna morgon, medan en vänfast samling, Runöborna, en relik av ett urgammalt Sverige, blev sänd i vår väg.

Eftersom jag fått första kontakten med runöfolket här i hamnen och varit med i en av deras lodjor under draggningarna, så blev jag automatiskt mest bekant med dem. Därav hände det ibland i en ljus majkväll — efter det vi slutat för dagen med lossningen av vår tegellast och runöborna slutat den dagliga kommersen av potatis och sälspäck — att jag gick ombord i något av runöfartygen för att hälsa på. Och naturligtvis för att få bli närmare bekant med folk och fartyg.

Fartygen benämndes ”jalor” (singularis ”jala”). De var klinkbyggda och mätte mellan 10 och 11 meter (l.ö.a.). De var plattgattade i en hjärtformad, relativt högt lyftad akterspegel som gav fartyget fina undervattenslinjer och goda egenskaper vid läns i hårt väder. De var alla riggade med två master. Fockmasten var kortast och lodrätt placerad långt föröver, stormasten var placerad exakt midskepps och starkt akterstagad. Fockmasten bar två segel: focken som stod halsad till nocken på ett kort bogspröt och en

spristakflock, som på runöspråket hette ”frammasjegle”. Stormastens två segel bestod av ett gaffelstorsegel som kallades ”bakomsjegle” och ett trekantskuret toppsegel.

Frånsett ett lätt kupat rufftak föröver och ett par skvättbord som sedan löpte akteröver var en jala ett odäckt fartyg. Det kupiga rufftaket kallades ”tjald”, detsamma som fornnordiskans ”tjäll” i den gamla sagalitteraturen där det betecknar ett tält som tillfälligt sattes upp när man övernattade i hamn.

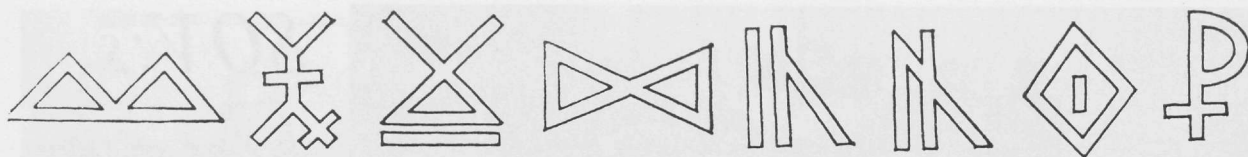
Rummet under tjalden var besättningens ytterligt primitiva bostad. Föröver begränsad av ankarkättingen, uppskjuten i rostiga bukter, och akterut av ett tröskelliknande två plankors tvärskeppsskott. Hela inredningen i denna skans, där man nätt och jämnt kunde sitta rak, utgjordes, förutom durkens tjocka halmlager där man sov i fårskinnspåsar, av laggade byttor och tunnor med fartygets proviant: kött, smör, saltad fisk, bröd och surdricpa på träfat. På en mängd knaggar utmed sidoskotten hängde, välskötta och blänkande anoljade, runöbornas bössor och gevär; de var Nordens skickligaste säljägare. Denna deras näringsgren var indelad i tre säsonger: höst- och vårseglingarna i jalorna längs Rigabuktens stränder eller långt ostvart in i Finska viken; vinterjakten skedde till sjöss på havsisarna, ofta långt ur sikte av hemön.

Till stor del berodde deras väl och ve av konsten att kunna hantera ett gevär, och precis som i de fornnordiska sagorna där man gav namn åt svärd, smycken och andra förnämliga föremål, så hade varje bössa som jag såg blänka i halvdunklet sitt individuella namn under vilket det var känt för hela den manliga befolkningen hemma på Runö.

Ombord i en jala hade också var och en sina kläder och andra persedlar stuvade i en speciell typ av sjömans kistor som stod framme under tjaldläcket. Mellan det akte tjald-skottet och stormasten stod en stor grund järngryta fylld med sand och aska. Detta var härden där man, om vädret tillät, gjorde upp eld och anrättade sjöfågel, fisk eller sälkött. Nu i hamn stod konstant en sotsvart kaffepanna lätt kantrad i glödhögen.

Kockjobbet ombord sköttes som det föll sig. Ingen av jalans 4 eller 5 man var för mer än den andre. Befälhavare blev den som var äldst, enligt den enkla sanningen att han borde besitta mest erfarenhet.

Fartyget var för övrigt fullastat med diverse skrymmande förnödenheter: längst ned låg stenbarlasten stadigt stämplad och kilad för att inte komma ur läge och ovanpå barlasten låg ett lager torr barrved, sågad och kluven i omkring halvmeter långa träns. Där över var nu på vårens handelsresa, som för dessa runöbor senare skulle gå via Reval för att betala skatt — politiskt tillhörde ön Estland — placerade tunnor, kaggar och säckar med de två typiska exportvarorna från Run’: sälspäck och potatis. Sälspäcket

var öns förnämsta inkomställa sedan urminnes tid. En vinters medelfångst brukade vara omkring 2.000 sälar, och handelsresorna gick mest till Riga, Pernau, Reval och någon gång, som nu, till Helsinki.

Förutom torskiparkarna fanns det nu på en handelsresa inte många fiskredskap ombord.

Någon hamn fanns inte på Runö. Därför kunde jalorna aldrig bli större och tyngre än att de med handkraft kunde dras upp på den sandiga stranden mellan årets olika seglationsperioder. De ägdes av ett slags partrederi som bestod av flera hushåll gemensamt. Dessa hushålls bomärken återfanns alltid inristade på framträdande plats ombord lika väl som dessa hushålls bomärken var inristade på redskapen, laggkärlen, serviserna och andra inventarier om skeppsbord.

Och dessa runöjalors fascinerande namn! Liksom stigna direkt ur sagatiden var de: "Kiäl" (= hings-ten), "Groajala", "Svart", "Butten", "Grita", "Tyffelgoarn" (= potatisåker!) och "Råoasjn" (= rödrumpan).

Postbåten på Runö var också en jala som seglades i tur och ordning av manskap från de olika runögårdarna till Ahrensburg på Ösel. Den hette helt enkelt "Postboaten", men kallades ibland "Kripps", och dess inventarier bar prästgårdens bomärke.

Ombord i runöjalorna i Södra hamnen i Helsingfors i dessa majveckor år 1926 bar karlarna namn som Mågs, Bergs, Prus, Jons, Lorens, Klas, Haggars. Det var oftast ljushyllt nordiska till typen men ibland med mörkt kindknotiga estländska inslag.

En jala från Runö representerade på många sätt sin hemö, som jag inte visste mer om än att den låg utslängd mitt i Rigabuktens utlopp mot Östersjön och att den låg flundreformad, omkring en halv svensk mil lång och jämnt hälften så bred och med sin längd-axel i nordostlig till sydvästlig riktning. Den tummade medhavda skolatlacen visade också att ön måste ha omkring 40 till 50 kilometer till närmaste land, Domesnäs. En ensam, isolerad värld!

Men de vadmalsklädda karlarna ombord i jalorna kände likt andra öbor av den gamla stammen, antingen de hörde hemma i Hebriderna eller i Bohuslän eller annorstädes, starkt kontinuiteten med det förflutna. Och likt gamla tiders människor fanns här bland detta folk från Runö de som kunde den fina konsten att berätta = att konstrikta väva fakta med legender.

Under dessa oförglömliga ljusa kvällar i Helsingfors i början av maj 1926 då jag låg lutad mot en trave reservsegel eller i jalans halm med en rykande mugg tjärsvart kaffe inom räckhåll och medan Fennians blåa rökslinga steg till väders, steg Runö fram för mig beskrivet på ålderdomlig svenska någonstans inne ifrån tjaldets dunkel.

Så en morgon satte Runö-borna segel och gick till sjöss i samlad flottilj.

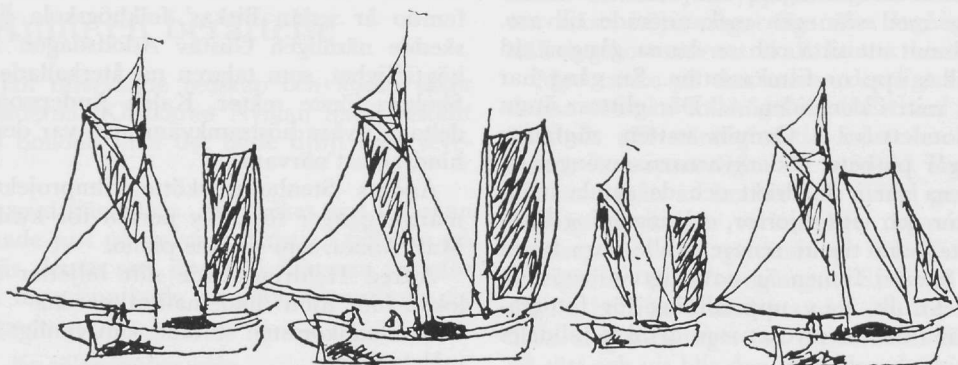
"Se", sade jag till Christian, bästeman i "Ragnar", där vi höll på att spola däck och för övrigt börja göra sjöklart efter vår utlossade tegellast, "de går ut precis så som de berättat för mig — medsols för att fånga lycka för resan!"

Christian som var en realistisk karl från Råå, fri från varje skrocktänkande, log ironiskt, tog en titt på fartygen som nu med utfirade skot i den akterliga brisen började skjuta fart förbi oss ut ur hamnbassängen, spottade en brun stråle tobakssås över relingen och sa: "Nej, min liv och kiv, det var helt vindförhållandena här inne i Södra hamnen som bestämde Runöbornas styrbordsgir och medsolsmanöver när de kastat loss från kajen."

Men Lenni, vår nypåmönstrade finske jungman, ryckte till min undsättning i frågan: "Jo, nog satan är det brukligt att helst gå till sjöss så, medsols, också hemma i Österbotten!"

Jalorna styrde rakt sydvart och var snart ur vår åsyn. Fartyg och en del av en folkspillra förbi.

Ur boken "Fartyg förbi"
av Gordon Macfie (Bonniers 1969).

SOV:s höst- samkväm

Foto R. Treiberg

Lördagen den 7 november samlades estlandssvenskarna till sedvanligt höstsamkväm. Klockan 7 skulle det börja, men om man var punktlig och kom till den utsatta tiden, fann man sig vara kommen för sent och fann det tätt med folk runtomkring borden. Det var inte första gången sådant inträffade, och som vanligt sattes socialhjälpresurserna in: vinkelsalens flygel "bebordades" och "stolades", köket exploaterades ända till utsugning och se — förplägnad kom alla gäster till del.

Då tiden var fullbordad, äskade ordföranden Hugo Mickelin ljud och talade om att alla var välkomna, "om de inte redan själva förstått det". Vidare gav han i en snabb tillbakablick en översikt över SOV:s höstsammankomster i Sverige och lämnade sedan nödiga upplysningar om kvällens begivenheter.

Filmvisning var huvudpunkten på programmet.

Filmen var fröknarna Österbloms originalfilm (vi har tidigare sett kopian) från Ormsö med en inledning från L. J. Österbloms uppväxttrakter i Västergötland och ett tillägg, som visade midsommaraftonsmötena med ormsöbor i det österblomska hemmet i Spånga. Fröken Anna Österblom gav förklaringar till filmbilderna och berättade hur den av ormsöborna hopsamlade kollekten slutligen blev till en minnesplatta över Österbloms missionsgärning på Ormsö åren 1873—87.

En sådan film som denna får större värde allteftersom åren går. Ju längre bort i tiden vi kommer från dess värld, desto starkare känner vi för den i våra hjärtan och desto nödvändigare blir dess livsmönster som jämförelse med vår egen mekaniserade tillvaro. Det känns sällsamt att sitta och se denna gångna tid livslevande rullas upp ur filmkassetten. En gång har vi själva levat mitt i den tiden. — Där glittrar ännu alltjämt trettiotalets sol i Ormsös vatten, rågfälten böljar, korna går på bete, väderkvarnarna svänger sina vingar, piana går i sin dräkt och de gamla männen i sina byxor och vita skjortor, och ingenting förbådar att detta bara tio år senare skulle vara borta för alltid. — Somt i filmen är naturligtvis beräknat för att bli effektfullt, s.a.s. uppställning för fotografering, men där finns så mycket som är äkta, alldeles äkta liv.

Elmar Nyman framträdde med ett kortare anförande. Han erinrade om att det var nästan på dagen femtio år sedan Birkas' folkhögskola öppnades. Det skedde nämligen Gustav Adolfsdagen 1920 med en högtidlighet, som talaren nu återkallade i minnet. — Skolans förste rektor, Kaleb Andersson, har brukat deltaga i våra höstsamkväm men var denna kväll förhindrad att närvara.

Anders Stenholm skötte filmprojektorn som så många gånger förr. Ny person för kvällen var unga Mari Aman, som spelade piano.

Alfred Heldring hade sålt biljetter till kaffe och lokal. 165 "hjon" hade han räknat in.

Sammankomsten slutade som vanligt med Modersmålets sång.

I styrelsesoffan.

Liten julberättelse

Nuckö kyrkokör stod och övade julsånger; sopranner och altar stod på golvet, tenorer och basar på en bänk strax bakom kvinnorna. Man höll på med sången "Församlens, I trogne, jublen allesamman", och strofen slutar: "Vi vilja nederfalla för Herren Krist." — Nu sjöng enligt stämföringen en ensam kvinnostämme först svagt "Vi vilja nederfalla", så tog två kvinnostämmor om samma text något starkare, och sista gången stämde även alla karlar in med full kraft: "Vi vilja nederfa —" Just då brakade bänken ihop, och alla ramlade huller om buller.

Kyrkoherde Sven Danell brukade vara en allvarsam man, men nu drog han på munnen.

Ännu en berättelse

Gamle Kristjan tillverkade redskap och andra saker av trä åt bönderna. Klockaren Nyman hade beställt vagnhjul hos honom, men det hade dröjt med leveransen.

Så var det gudstjänstdags. Allt folket satt i kyrkan tyst och väntade just på prästen. Kristjan fick syn på klockaren, där denne satt uppe på läktaren framför sin orgel och ingenting hade att göra. Han vände sig uppåt och ropade upp:

— Niman, tin jöler ära nu gåle.

God Jul Gott Nytt År

Styrelsen för SOV
Kustbons redaktion

Kustbons redaktion vädjar härmed, att alla prenumeranter betalar pren.-avgiften vid årets början.

På inbetalningskortet bör namn och adress skrivas tydligt och läsbart.

Glöm inte att på kortet ifylla avsändarens namn och adress.

Angiv vid adressändring även den gamla adressen; likaså vid namnändring — glöm inte att meddela förutvarande namn.

OBS.! Adressändring, som är gjord på postanstalt, vidarebefordras ej till Kustbons redaktion.

Festskrift till Birkas

Nummer ett av KUSTBON 1971 är avsedd att utges till det 50-åriga minnet av Birkas' folkhögskolas tillkomst (jubileet firades i år, som framgått bl.a. av närmast föregående nummer av vår tidskrift).

Festskriften är planerad att omfatta följande bidrag:

Inledning. Birkas ansikte utåt (av Edvin Lagman)

När Birkas startade (Kaleb Andersson)

Minnen från arbete och fest på en folkhögskola i försöringringen (Per Söderbäck)

Birkas' inriktning och organisation (Elmar Nyman)

Birkas under krigsåren (Fr. Isberg)

Glimtar från fester på Birkas (Anders Aspelin)

Elevmatrikel

Lärarmatrikel

Illustrationer.

Ursprungligen var julnumret av innevarande årgång avsett att ägnas Birkas' folkhögskola, men arbetet medhans inte och ekonomiska hinder, som först måste undanröjas, yppade sig. Prenumerationsavgiften måste höjas något för nästa årgång för att framställningskostnaderna skall kunna bestridas.

Med tanke på den utomordentligt viktiga roll som denna svenska folkhögskola i Estland spelade under Estlands självständighetstid måste en skrift till dess minne vara synnerligen väl befogad. Redaktionen önskar att i mån av krafter och medel ge en allsidig belysning av skolans verksamhet, organisation och betydelse, av vardagsstämning och feststämning, av svårigheter och framgångar. Strävan efter fullständighet bottnar i medvetandet om att varje skrift av detta slag som utges om estlandssvenska förhållanden på sätt och vis blir den sista, den definitiva översikten.

ÅRSBERÄTTELSE

över verksamheten inom Kulturföreningen Svenska Odlingens Vänner från årsmötet 1969 till årsmötet 1970. (Den ekonomiska redovisningen avser kalenderåret 1969.)

Styrelse:

Styrelsen har under verksamhetsåret haft följande sammansättning:

Ordförande: Elmar Nyman
Vice ordförande: Johan Wallin
Skattemästare: Lars Broman
Sekreterare: Einar Hamberg
Ledamot: Alfred Heldring

Föreningens revisorer har under året varit Emil Lindkvist och Ivar Stahl med Anders Sarberg som suppleant.

Valberedningen har bestått av Edvin Lagman (ordf.), Anders Stenholm och Viktor Aman.

Styrelsen har under året hållit sju protokollförda sammanträden.

Verksamheten i allmänhet:

Medlemsantalet, som under många år varit tämligen konstant, ökade under året med 57 nya medlemmar och uppgick den 31/12 1969 till 450. Föreningens årsmöte hölls lördagen den 10 maj 1969 i Margareta hushållsskolas festvåning, Norrmalmstorg 1 i Stockholm. Efter förhandlingarna redogjorde Elmar Nyman för omständigheterna kring Svenska Odlingens Vänners tillkomst för 60 år sedan.

Hembygdsdagen hölls den 10 augusti i Björknäspaviljongen, Herrgård, utanför Stockholm. Trots att festlokalen var ny — de i många år nyttjade lokalerna på Restaurangholmen i Saltsjöbaden hade eldhärjats — hade ett stort antal hembygdsdagsfirare mött upp. Dagen inleddes med hälsningstal av föreningens vice ordförande Johan Wallin. För hembygdsdagens traditionella högtidsanförande stod Alexander Samberg. Engagerande och gripande frammanade han stämningar från uppbrottet i den forna hembygden för 25 år sedan. Efter lunchpausen hölls auktion och lotteri — synnerligen uuskattade inslag. Totalt hade föreningen fått mottaga ca 280 föremål av vänliga bidragsgivare. Till det lyckade resultatet bidrog också ett noga planlagt förberedelsearbete under ledning av Einar Hamberg.

Föreningens höstsamkväm hölls lördagen den 8 november, som vanligt i Margareta hushållsskolas festvåning i Fenixpalatset i Stockholm.

Elmar Nyman talade om de genomgripande förändringar som ägde rum i Estland hösten 1939. En kammarkvartett bestående av fyra unga musikstuderande medverkade förtjänstfullt. Mycket uppskattat var också Lars Lindströms resekäseri, illustrerat med föredragshållarens egna fotografier.

Från föreningens allmänna verksamhet är också att notera, att styrelsen vid olika tillfällen uppvaktat personer på deras bemarkedagar eller i andra sammanhang låtit sig representeras.

Bygderådet:

Ledamöter av Bygderådet, valda (eller utnämnda) intill årsmötet 1971:

För Reval: Ivar Poëll, Rita Holmberg

„ Nargö: Marta Appelblom

„ Rågöarna: Ingeborg Andersen

„ Vippal med Korkis: Alexander Samberg

„ Rickul: Edvin Lagman, Albert Vesterby, Ingvald Dyrberg (tillsatt av styrelsen)

„ Nuckö vakant

„ Nuckö-Sutlepområdet: Fridolf Isberg

„ Ormsö: Anders Lindkvist, Hugo Mickelin

„ Runö: Tomas Dreijer, Henrik Melin (tillsatt av styrelsen)

Då stadgarna medger att årsmötet kan utse 12 ledamöter och styrelsen 8 framgår av ovanstående uppräknade att visst utrymme finns för rekrytering av ytterligare intresserade personer för Bygderådets verksamhet. Om denna kan f.ö. nämnas att många ledamöter under det gångna verksamhetsåret gjort intervjuer, att föreningens bandspelare därvid ofta kommit till användning och att anteckningar, katalogiseringar etc. gjorts för att rädda resterna av estlandsvenskarnas bygdekultur. Ett särskilt omfattande arbete har utförts av representanten för Vipall-Korkis, föreningens hedersledamot Alexander Samberg. Hans bandinspelningar av samtal med Korkis- och Vipallsvenskar och hans anteckningar om Korkisvenskan representerar ett helt unikt material.

Bygderådet har under året sammanträtt in pleno vid två tillfällen tillsammans med föreningens styrelse. En detaljerad instruktion, utarbetad av föreningens styrelse och i princip godkänd av 1969 års ordinarie årsmöte, har tillställts samtliga ledamöter av Bygderådet.

Arkivet:

Ledamöter av arkivstyrelsen, valda intill årsmötet 1971:

Elmar Nyman, Lars Broman, Richard Aman, Ragnar Treiberg.

Instruktion har under året utarbetats av arkivstyrelsen.

Det största problemet har varit avsaknaden av lämpliga arkivutrymmen. För närvarande är arkivmaterialet och föreningens ägodelar i största allmänhet deponerade hos olika personer, främst styrelsemedlemmar. För att få en fullständig överblick över deponitionernas omfattning har styrelsen nyligen genomfört en detaljerad inventering. Utsikter finns att lokalfrågan skall kunna lösas på sikt.

Föreningens arkiv har under året fått mottaga en synnerligen värdefull gåva från förre Birkasrektorn Per Söderbäck. Gåvan omfattar ett stort antal diapositiv med motiv från Estlands svenskbygd och unika handskrifter. Synnerligen uppskattade har också de gåvor varit — i allmänhet föremål och handarbeten från hembygden — som föreningen fått motta av givare, som också försåg auktionen och lotteriet med värdefulla gåvor.

Arkivstyrelsen har under det gångna året inte ansett det påkallat att utöva en separat verksamhet. Den har ägt rum helt inom föreningens styrelse. Det är sannolikt att den utökade verksamheten på något längre sikt kräver att arkivstyrelsen utnyttjar de befogenheter som föreningens stadgar och arkivinstruktionen medger.

Kustbon

Föreningens tidskrift *Kustbon* har under 1969 utkommit enligt utgivningsplanen, dvs. med 4 separata nummer. Ansvarig utgivare för tidskriften har varit föreningens ordförande Elmar Nyman, som också redigerat nr 1 och nr 4. Viktor Aman och Edvin Lagman har redigerat resp. nr 2 och 3. Redaktionssekreterare och chef för tidskriftens expedition har Lars Broman varit. Antalet prenumeranter var 1.368.

Ekonomi:

Det ekonomiska resultatet framgår av bilagt räkenskapsutdrag omfattande balans- samt resultaträkningar. Balansräkningens omslutningssumma är kronor 75.473:43 och resultaträkningens kronor 46.715:30 med en redovisad årsvinst av kronor 12.340:—.

Föreningen har under året emottagit penninggåva och slutbetalning av donationsmedel från enskild donator. Vidare har såväl Riksföreningens Estlandsutskott som Svenska Akademien inbetalat anslag till föreningen för tryckningskostnader till samlingsverket *En bok om Estlands svenskar III*. För att säkra utgivningen av samlingsverket har styrelsen avsatt kronor 30.000 att avskiljas från föreningens övriga medel.

Till alla dem som främjat föreningens verksamhet framföres härmed ett varmt tack.

Stockholm i mars 1970

Elmar Nyman
Alf Heldring
J. Wallin

E. Hamberg

REVISIONSBERÄTTELSE

Undertecknade, som vid Svenska Odlingens Väners årsmöte 1969 utsetts att granska föreningens räkenskaper, får härmed avge följande berättelse för år 1969.

Vi har granskat årsredovisningen, tagit del av räkenskaper, protokoll och andra handlingar som lämna upplysningar om föreningens ekonomi och förvaltning, inventerat föreningens redovisade tillgångar samt i övrigt vidtagit de granskningsåtgärder vi ansett erforderliga. Siffergranskningen har utförts av undertecknad E. Lindkvist.

Ifråga om föreningens ekonomiska ställning vid årets slut, ävensom resultatet av verksamheten under det gångna året, hänvisas till styrelsens förvaltningsberättelse. Bilagt räkenskapsutdrag överensstämmer med föreningens räkenskaper.

Då den verkställda granskningen icke gett anledning till anmärkning i avseende å de till oss överlämnade redovisningshandlingarna, föreningens bokföring, inventeringen av föreningens tillgångar eller eljest beträffande förvaltningen av föreningens angelägenheter, får vi tillstyrka:

att den framlagda balansräkningen per den 31 december 1969 fastställes samt att styrelsen beviljas ansvarsfrihet för den tid revisionen avser.

Stockholm den 16 mars 1970.

E. Lindkvist

I. Stahl

Ekonomisk redovisning för år 1969

Balansräkning per 31 december 1969

Tillgångar

Svenska Odlingens Vänner:		
Bankräkningar	37.361:71	
Postgiro	1.522:17	38.883:88
Kustbon:		
Bankräkningar	30.399:08	
Postgiro	6.142:12	36.541:20
Kassabehållning		48:35
		<u>75.473:43</u>

Skulder och Eget kapital

Kortfristiga skulder	12.839:—
Donationsfond	14.000:—
Reserverade medel för samlingar	30.000:—
Eget kapital	
Svenska Odlingens Vänner	8.034:98
Kustbon	10.599:45
	<u>75.473:43</u>

Resultaträkning för år 1969

Intäkter

Medlemsavgifter	40.885:60
En Bok om Estlands svenskar	2.535:58
Räntor	3.294:32
	<u>46.715:50</u>

Kostnader

Omkostnader	18.640:20
En Bok om Estlands svenskar	15.226:30
Skatter	509:—
Årets vinst	12.340:—
	<u>46.715:50</u>

DÖDA

Raoul Ahlberg, född den 26 december 1896 i Pernau, avled den 25 oktober 1970 i Stockholm.

Edvard Avo Kask, född den 15 april 1896 på Ormsö, avled den 6 november 1970 i Stockholm.

Fru Anna Knutas, född Andreasdotter-Hoas i Gammalsvenskby i Ukraina har avlidit i en ålder av 81 år, på Gotland.

Johan Melin, född den 17 mars 1898 på Runö, avled den 9 aug. 1970 på Lidingö.

Änkefru Maria Mickelin, född Appelblom den 12 aug. 1882 på Ormsö, avled den 16 sept. 1970 i Stockholm.

Eugen Sundblad, född den 17 april 1876 i Tanhoff, har avlidit i Stockholm.

Adolf Leopold Tanseri, född den 15 okt. 1900 på Nuckö, har avlidit i Norrköping.

Fru Kornelia Elise Vitsut-Wittlich, född Sjöberg den 17 maj 1894 i Reval, avled den 2 nov. 1968 i Stockholm.

Manfred Johannes Vitsut-Wittlich, född den 23 nov. 1896 i Reval, avled den 18 sept. 1970 i Stockholm.

Fröken Frida Eriksson har avlidit i en ålder av 76 år.

Hon var anställd vid Kommittén för Estlandssvenskarna, Tunnelgatan 23, Stockholm. Vi estlandssvenskar, som kände fröken Eriksson, minns henne som en mycket god och hjälpsam personlighet. Hon var även prenumerant på tidningen *Kustbon*.

ERIK GREEN

avled 21 september vid en ålder av 75 år. För estlandssvenskarna är han känd som en av lärarna under några av Birkas' folkhögskolas första år. Han anlände till skolan något senare än Kaleb Andersson och Dicken Axell. Som agronom från Ultuna fick han naturligtvis undervisa i jordbruksämnen och naturkunskap samt matematik. För många elever med bristfälliga förkunskaper verkade han fordrande som lärare, men han var samtidigt hurtig och vänlig. När skolan mot slutet av första läsåret fick överta en del av det styckade godsets jord, blev det Erik Greens uppgift att skaffa redskap och få jordbruket i gång.

Han gifte sig med Dicken Axell. Under många år har han arbetat vid mejeriernas centralorganisation.

Vår kära

Pauline Eriksson

f. Westerbom 25.10.1911 i Rickul
d. 5.10.1970 i Helsingfors

Med djup saknad

Nils Rune Kaj
Birger och Anneli
Emilie Melita
Helga med familj
släkt och vänner

Stor var Din kärlek
God var Din själ
Allas vår kära
Tack och Farväl

Vår käre

Anders Fagerros

född den 7 aug. 1889

har i dag stilla insomnat.

I ljusst och tacksamt minne
bevarad av oss, släkt och
vänner.

Hägersten den 6 nov. 1970

Katarina och Alf
Maria Katarina

Mor har räckt ut handen
Far har fattat den.
På den andra stranden
Mötas de igen.

Min älskade Maka
vår kära Mor
Farmor och Mormor

Magdalena Stahl

* 20 juli 1904

har i dag hastigt insomnat
i sitt hem, djupt sörjd och
saknad av oss, övrig släkt
och vänner.

Ösmo den 21 juni 1970.

JOHANNES
Ingeborg Gösta
Osvald Siv
Irene Curt
Herbert
Linnéa
Barnbarnen

Tack för vad Du givit
tack för vad Du var.
Tack för ljusa minnet,
som Du lämnat kvar.

Carl Klingberg

vår innerligt älskade

* 2/7 1892

† 16/11 1970

har stilla insomnat.

Djupt sörjd och saknad
av oss.

MATHILDA
SIGRID och ARNE
ELNA och HARRY
ERNA och KED

Barnbarn
Barnbarnsbarn
syskon, släkt och vänner

Tomt det blir i hemmets vrå
Tungt det blir att ensam gå
Tack käre Make för år som gått
Tack lilla Pappa för allt vi fått.

Min älskade Make
vår käre Far och Morfar

Kristjan Westerman

* 24 september 1883

har i dag stilla insomnat.

Djupt sörjd och saknad av
oss, övrig släkt och vänner.

Huddinge 7 nov 1970

LENA
OSKAR
ELINA
EINAR

MARIA och EINAR
EDIT och PER
Barnbarn
Barnbarnsbarn

Vår kära Mor
Farmor och Mormor

Gertrud Kornblom

* 6 november 1887

† 20 november 1970

I ljusst minne bevarad.

HANS och GRETA
Lars och Anders
MARIA och ALE
Irene och Siv

Övrig släkt och vänner

Då slutad är min pilgrimsstig.
Guds kärleks sol upplyser mig
Så trygg jag över floden går,
hos Gud jag evigt vila får.

**Dagmar Elvira
Pettersson**

* 20/9 1890
† 25/5 1970

har avlidit efter en lång svår
sjukdom.

Innerligt saknad.

Vännerna

Ty dagen han är dock
aldrig så lång
Att icke dess afton
skall stunda.
Då lämnas vårt verk,
då tystnar vår sång.
Må vi det med allvar
begrunda.

Maria Vesterholm

född Grenfeldt

* 10/1 1878 i Rickul
† 31/1 1970 i Södertälje

har stilla insomnat.
Innerligt sörjd och saknad
av oss släkt och vänner.

**Herman, Runar,
Rakel och Margit**

Vår kära moster

Agneta Holm

* 8/5 1884

har i dag lugnt och stilla
insomnat i tro på sin Frälsare.
Innerligt sörjd och saknad av oss,
övrig släkt och vänner samt
Filadelfiaförsamlingen.

Eskilstuna den 29 okt. 1970

Syskonbarnen

Jag skall sova, men ej evigt
snart en härlig dag skall gry
Då Förlossaren oss väcker
till en morgon evigt ny.

Vår kära Mor

Tio Hamberg

född den 8.11.1883

har i dag lämnat oss.

Sollentuna den 2.10.1970.

**Barn
Barnbarn
Barnbarnsbarn
Syster, övrig släkt och vänner.**

Vi hann ej säga Dig farväl
Ty döden kom så fort
Men låt oss säga Dig vårt tack
Vid evighetens port.

Min älskade Make
vår käre Far
och Farfar

Anders Kivaremees

* 12 december 1895

insomnade stilla

den 5 september 1970.

**AGNETA
Georg och Elena
Galina och Georg
Sven och Anna-Lisa
Bengt
Syskon, släkt och vänner**

Flitigt har Du alltid strävat
tills Du inte kunde mer.
Så tag nu mina händer
och led Du mig,
att saligt hem jag länder
o Gud, till Dig.

Jordfästningen ägde rum lördagen
den 26 september i Skogskapellet,
Skogskyrkogården.

Vår kära Mor
Mormor och Farmor

Maria Mickelin

* 12/8 1882

har lämnat oss, släkt och
vänner i sorg och saknad.

Hägersten 16 sept. 1970

**Barn
Barnbarn
Barnbarnsbarn**

Trötta händer domnat,
slut är hjärtats slag.
Lilla Mor har somnat från
strävsam jordedag.

Min kära Mor
vår älskade Mormor

Katarina Fällin

född Broman
* 2 april 1885

har i dag lugnt insomnat.
Djupt sörjd och saknad av oss
samt övrig släkt och vänner.

Katrineholm den 18 oktober 1970

**Agneta och Johan
Barnbarn
Barnbarnsbarn**

Farväl, lilla Mamma, nu slut
är Din smärta
Tack för Din kärlek, vila i ro
Allt har Du gett oss av fullaste
hjärta
Minnet av Dig hos oss alltid
skall bo.

Min älskade maka,
vår kära lilla mor,
mormor och farmor

Agneta Grönman

* 14.2. 1894

har i dag lämnat oss, övrig
släkt och vänner i stor sorg
och saknad

Björkvik den 6 nov. 1970

**ANDERS
Barn
Barnbarn**

Blott en dag, ett ögonblick i
sänder
Vilken tröst evad som kommer
på . . .

Min älskade Make
Vår käre Far och Morfar

Johannes Nee

* 9/1 1899

har i dag stilla insomnat
och lämnat oss i djup sorg
och saknad.

Täby den 14/10 1970

**KATARINA
Barn
Barnbarn
Släkt och vänner**

Allt vad Du lidit
nog ingen förstätt
Men troget Du kämpat
och målet Du nått
Vi hade ju velat
behålla Dig kvar
men Ditt livsverk på jorden
nu avslutat var.

Betraktelse

Ps. 40:3—4: Han drog mig upp ur fördärvets grop, ur den djupa dyn; han ställde mina fötter på en klippa, han gjorde mina steg fasta; han lade i min mun en ny sång, en lovsång till vår Gud. Det skola många se och varda häpna, och skola förtrösta på HERREN.

Snart blir det hundra år när väckelsen först kom till Rickul, Nuckö och Ormsö. Jag var icke med på denna saliga tid, då första väckelse-elden började brinna där. Men jag har fått höra det efteråt och se dess följer. Då var det inga bönehus, där folket kunde samlas till bönemöten, utan de samlades i bondstugor. På den tiden hade de stora stugor, men ändå hade det varit trångt. Man tog in långa, ohyvlade bräder och lade dem tvärs över stolar och träkuttar, och folket satte sig på dessa bräder. Ändå var det många som fingo stå, ja t.o.m. ute i farstun. När det sedan ibland hade blivit så saligt, så stodo de och gungade i takt med sången. Då hade de gnidit mot varandra, och de brukade på denna tid vadmalständer; och de hade stått så nära varandra att ullrullar hade fallit ned på golvet, som husmor sedan sopade ut. — Ibland hade man även samlats i skolhusen vid Kolsve och i Höbring, senare även i andra skolhus, på 1900-talet. Ibland hade några av kvinnorna sagt: Nu, miggar, skola vi "bäre fräjdjas". Då var det som de stående börjat gunga och de som sutto börjat klappa ihop händerna. Och sången ljöd: "Nu är en salig och fröjdfull tid o.s.v."

Ofta tänker jag så: "Stora äro de under som du har gjort, Herre, min Gud, och de tankar du har tänkt för oss; dig är intet likt. Jag ville förkunna dem och tala om dem, men de stå icke att räkna." (Ps. 40:6.) Samma undrens Gud gjorde likadant även på Ormsö. Halleluja! Undertecknad har även varit på Ormsö, då vi samlades på söndagsmorgonen kl. 6 till bön och sång. Sådana tider kan den inte glömma, som har varit med om det.

Herre, jag har hört om dig och häpnat. Herre, förnya i dessa år dina gärningar, låt oss förnimma dem i dessa år." (Hab. 3:2.)

Till Kustbons läsare

av August Stenberg

Elegi

av Elvine Vahemaa, Korkis.
Skriven före avfärden från Estland 1959.
Översatt av A. Samberg.

Prydnadsträd och rönn vid grinden
böjde sina grenar ned,
likt i sorgeflor förklädda
de till avsked ställde sig.

Så farväl nu, lövskogsängar,
glädjens dag och mödans tid!
Här jag gått och trampat stigar,
bärgat slätterängens hö.

Och farväl nu, lekens lundar,
barndomsårens fröjdeland!
Jag dig saknar och begråter,
ungdomsårens sommarbygd.

Och ännu i avskedsstunden
satt jag där i björkens hägn
lyssnande till trädets viskning:
"Stanna kvar, min vän, hos mig!"

Sista gång jag över tröskeln
såg mig om mot hemmets härd,
tåren skymde då mitt öga —
får ej se dig mer, mitt hem.

Bemärkelsedagar

(Eftersom nästa nr av Kustbon utkommer i bokform, meddelas här data även för 2:a kvartalet.)

95 år

Katarina Blomman, född Alström den 13 mars 1876, Ormsö

90 år

Kristian Koinberg, född den 16 jan. 1881, Rickul

85 år

Maria Heldring, född Talberg den 6 jan. 1886, Rickul
Rosalie Luup, född Bombas den 22 jan. 1886, Hapsal

Lars Grundström, född den 20 febr. 1886, Ormsö
Johan Törnblom, född den 13 mars 1886, Ormsö
Axel Markus, född den 14 mars 1886, Reval

80 år

Johan Ömblus, född den 2 jan. 1891, Reval
Gertrud Lundström, född Lindkvist den 7 jan. 1891, Ormsö
Anna Elfrida Sandvik, född Palmkron den 13 jan. 1891,
Vippal

Agneta Alberg, född Bergström den 7 febr. 1891, Ormsö
 Lovisa Heldring, född Alberg den 9 febr. 1891, Rickul
 Juli Mäele, född Kehlman den 21 febr. 1891, Korkis
 Lovisa Kristina Tammik, född Holm den 22 febr. 1891,
 Reval
 Maria Lindström, född den 7 mars 1891, Ormsö

75 år

Olga Elisabeth Hallberg, född den 5 januari 1896, Reval
 Agneta Jonell, född Wikström den 13 januari 1896, Ormsö
 Pauline Tanseri, född Råbovöita den 14 januari 1896, Reval
 Anton Stenberg, född den 18 januari 1896, Rickul
 Olga Rosen, född Rosen den 25 januari 1896, Nargö
 Katarina Appelblom, född Städ den 29 januari 1896, Ormsö
 Helene Lindström, född Stahl den 29 januari 1896, Rickul
 Maria Vikman, född Österberg den 29 januari 1896, Nuckö
 Lars Kornblom, född den 1 februari 1896, Ormsö
 Lars Lindström, född den 2 februari 1896, Ormsö
 Maria Kyrkslätt, född Nee den 4 februari 1896, Ormsö
 Maria Bergström, född Vahlberg den 6 februari 1896, Ormsö
 Lisette Vilhelmine Bertelsson, född den 7 februari 1896,
 Nargö
 Katarina Steffensson, född Anders den 9 februari 1896, Runö
 Anders Gäddman, född den 12 februari 1896, Ormsö
 Voldemar Friedrich Vilhelm Thomsson, född den 10 mars
 1896, Reval
 Maria Nyholm, född den 11 mars 1896, Ormsö
 Louis Voldemar Engmaa, född den 14 mars 1896, Reval
 Kristina Norrman, född Vidgren den 17 mars 1896, Ormsö
 Johannes Söderholm, född den 18 mars 1896, Nuckö

70 år

Pauline Järve, född den 2 jan. 1901, Rickul
 Maria Stahl, född Ambros den 3 jan 1901, Rågöarna
 Gottfrid Haggarrson, född den 6 jan. 1901, Runö
 Asta Julia Leontine Nau, född Malm den 20 jan. 1901, Reval
 Mathilda Dyrberg, född Hamberg den 22 jan. 1901, Rickul
 Sigrid Böttker, född Nüchtern-Nyström den 23 jan. 1901,
 Reval
 Sofia Liin, född Timmerman den 26 jan. 1901, Rickul
 August Mählberg, född den 3 febr. 1901, Rågöarna
 Anders Lindström, född den 6 febr. 1901, Ormsö
 Elvine Bedman, född den 16 febr. 1901, Nuckö
 Anna Jürgenson, född Umda den 17 febr. 1901, Reval
 Alexander Ahlberg, född den 8 mars 1901, Rickul
 Elisabeth Jänes, född Iverson den 13 mars 1901, Reval
 Anders Öman, född den 13 mars 1901, Ormsö
 Jakob Luks, född den 17 mars 1901, Rickul
 Elvine Lagman, född Heyman den 22 mars 1901, Rickul
 Maria Sjölund, född Koinberg den 30 mars 1901, Rågöarna

60 år

Alfred Jakobson, född den 2 jan. 1911, Rickul
 Oskar Söderlund, född den 19 jan. 1911, Rickul
 Elfrida Alun, född den 26 jan. 1911, Nuckö
 Eleonora Kүүn, född Klaus den 2 febr. 1911, Reval
 Peter Blomkvist, född den 7 febr. 1911, Runö
 Robert Hallberg, född den 10 febr. 1911, Nuckö
 Alfred Hallman, född den 13 febr. 1911, Rickul
 Elisabeth Sund, född den 13 febr. 1911, Asuküla

Mathilda Margareta Aman, f. Koinberg den 20 febr. 1911,
 Nuckö
 Gerda Maria Ruth Linneberg, född Denecke den 21 febr.
 1911, Reval
 Olga Thomsson, född Sandsten den 21 febr. 1911, Rickul
 Mina Ahlström, född Timmerman den 26 febr. 1911, Ormsö
 Katarina Ahlberg, född Benholm den 3 mars 1911, Ormsö
 Viktor Voldemar Jürgensman, född den 6 mars 1911, Nuckö
 Elisabeth Adelman, född Heldring den 17 mars 1911, Rickul
 Maria Lilja, född Dahl den 29 mars 1911, Ormsö
 Lars Lilja, född den 29 mars 1911, Ormsö

50 år

Maria Häggblom, född Nyman den 1 jan. 1921, Ormsö
 Hans Åkerman, född den 2 jan. 1921, Ormsö
 Benita Mickelin, född den 6 jan. 1921, Ormsö
 Erich Külavee, född den 9 jan. 1921, Reval
 Maria Fredriksson, född Kornblom den 11 jan. 1921, Ormsö
 Alfred Edgar Hallman, född den 2 febr. 1921, Vippal
 Alide Luks, född den 3 febr. 1921, Rickul
 Agneta Ahlström, född den 5 febr. 1921, Ormsö
 Helga Louise Luther, född den 5 febr. 1921, Neve
 Ingrid Agneta Lindström, född den 8 febr. 1921, Rickul
 Leander Valentin Gjärdman, född den 14 febr. 1921, Nuckö
 Frans Sergei Herm, född den 15 febr. 1921, Nargö
 Hilda Melita Koinberg, född Vesterbom den 20 febr. 1921,
 Rickul
 Manfred Söderholm, född den 20 febr. 1921, Nuckö
 Ingvald Stahl, född den 22 febr. 1921, Rickul
 Anders Hjalmar Lilja, född den 24 febr. 1921, Ormsö
 Axel Lindström, född den 25 febr. 1921, Ormsö
 Fredrik Passvik, född den 27 febr. 1921, Runö
 Maria Nordin, född Mickelin den 3 mars 1921, Ormsö
 Axel Gottfrid Sjöström, född den 6 mars 1921, Nuckö
 Gertrud Vålja, född Ahlkvist den 7 mars 1921, Ormsö
 Arthur Voldemar Pella, född den 9 mars 1921, Korkis
 Ludmilla Koel, född Reiman den 19 mars 1921, Arensburg
 Edvin Voldemar Schönberg, född den 20 mars 1921, Nuckö
 Harald Ahlberg, född den 30 mars 1921, Rickul
 Adine Hallman, född Vitman den 31 mars 1921, Nuckö

April—juni

85 år

Agneta Alström, född Vidgren den 19 april 1886, Ormsö
 Johannes Alberg, född den 23 april 1886, Rickul
 Maria Appelblom, född Lindström den 24 april 1886, Ormsö
 Maria Törnblom, född Appelblom den 14 maj 1896, Ormsö
 Hans Appelblom, född den 24 juni 1886, Ormsö

80 år

Ida Marie Parsman, född Bergman den 10 april 1891, Reval
 Lovisa Peedu, född Hamberg den 13 april 1891, Nuckö
 Adelbert Axel Nieländer, född den 21 april 1891, Dorpat
 Katarina Liljebäck, född Rosenkvist den 23 april 1891,
 Ormsö
 Amanda Vestersten, född Lao den 14 maj 1891, Nuckö
 Johannes Tanseri, född den 30 maj 1891, Nuckö
 Anders Rant, född den 10 juni 1891, Nuckö

Lovisa Strömqvist, född Vesterberg den 11 juni 1891, Rickul
Edith Margaretha Österblad, född Schönfelder den 12 juni
1891, Reval

Maria Stenholm, född den 13 juni 1891, Ormsö
Kristina Granberg, född den 15 juni 1891, Nuckö
Maria Lindros, född den 27 juni 1891, Ormsö

75 år

Karin Milder, född Storm den 8 april 1896, Hapsal
Lovisa Treiberg, född den 15 april 1896, Rickul
Ester Luks, född Tomsson den 19 april 1896, Rickul
Karin Ingeborg Marie Martinsson, född Horst den 25 april
1896, Reval

Olga Engblom, född Mesback den 29 april 1896, Rågöarna
Johan Hamberg, född den 1 maj 1896, Ormsö
Ida Vesterholm, född Brus den 10 maj 1896, Rickul
Pauline Söderholm, f. Vesterblom den 10 maj 1896, Nuckö
Erik Loorand-Vestersten, född den 1 juni 1896, Reval
Maria Landman, f. Glad den 5 juni 1896, Ormsö
Helene Vilhelmine Thomsson, f. Akerman den 7 juni 1896,
Reval

Arnold Alexander Aman, född den 18 juni 1896, Reval
Julia Timmerman, f. Paberit den 21 juni 1896, Kohila.

70 år

Birgitta R Emmelman, född Massalin den 1 april 1901, Ormsö
Helvi Lydia Talts, född Nikander den 3 april 1901, Reval
Johanna Maria Alberg, född Jakobsson den 5 april 1901,
Pärnau

Marta Melders, född Mikkos den 5 april 1901, Runö
Hans Halling, född den 10 april 1901, Ormsö
Alexander Kuuskla, född den 10 april 1901, Vippal
Marta Parbo, född Laving den 11 april 1901, Nuckö
Katarina Bergström, född Förberg den 17 april 1901, Ormsö
August Lindman, född den 17 april 1901, Rågöarna
Tomas Sandvik, född den 19 april 1901, Vippal
Jakob Nilsson, född den 20 april 1901, Rickul
Katarina Ahlström, född Hedenström den 22 april 1901,
Ormsö

Anton Vesterholm, född den 30 april 1901, Rickul
Olga Espling, född Blomberg den 3 maj 1901, Rågöarna
Maria Stenros, född Laur den 6 maj 1901, Ormsö
Johan Storholm, född den 12 maj 1901, Ormsö
Johanna Stahl, född Kotk den 16 maj 1901, Rickul
Herman Stahl, född den 17 maj 1901, Rickul
Gertrud Storm, född den 17 maj 1901, Ormsö
Jakob Luks, född den 19 maj 1901, Rickul
Maria Svärd, född Bergström den 22 maj 1901, Ormsö
Johan Ahlström, född den 26 maj 1901, Ormsö
Elfride Elisabeth Tanne, född Mikk den 2 juni 1901, Reval
Maria Klippberg, född Tegelberg den 3 juni 1901, Rickul
Johan Sjöman, född den 7 juni 1901, Ormsö
Alide Pöhl, född Kriik den 18 juni 1901, Nuckö
Ingeborg Luks, född den 19 juni 1901, Odensholm
Elvine Stenkelman, född Hallberg den 19 juni 1901, Nuckö
Elisabeth Grenfeldt, född Ekman den 20 juni 1901, Rickul
Alexander Klanberg, född den 23 juni 1901, Nuckö
Maria Borrman, född Talberg den 24 juni 1901, Rickul
Maria Städ, född Engström den 27 juni 1901, Ormsö
Tabea Felicitas Korjus, född den 28 juni 1901, Reval

60 år

Anders Liljeros, född den 6 april 1911, Ormsö
Katarina Linné, född Widgren den 6 april 1911, Ormsö
Alexander Åkerblad, född den 10 april 1911, Rickul
Elvine Edita Ingbloom, född Mathiesen den 14 april 1911,
Nuckö

Johan Wallin, född den 14 april 1911, Ormsö
Johannes Luks, född den 21 april 1911, Rickul
Rosine Wilhk, född Vesterberg den 22 april 1911, Rickul
Andreas Luks, född den 24 april 1911, Rickul
Anders Tammgren, född den 24 april 1911, Ormsö
Ludmilla Ester Reisme, född Erm den 5 maj 1911, Reval
Inez Eleonora Nurklik, född Luther den 15 maj 1911, Nargö
Oskar Vesterman, född den 16 maj 1911, Rickul
Alexander Avalaine, född den 20 maj 1911, Pärnau
Gerda Luther, född Berg den 29 maj 1911, Nargö
Katarina Thomsson, född Fagerlund den 3 juni 1911, Ormsö
Emil Brunberg, född den 8 juni 1911, Rickul
Elfride Magnusson, född Heldring den 4 juni 1911, Rickul
Erna Elvine Simonsson, född den 12 juni 1911, Nuckö
Julie Elisabeth Simonson, född den 12 juni 1911, Nuckö
Leontine Juliette Knutsson, född Theia den 13 juni 1911,
Reval

Ludmilla Vestersten, född Uraltser den 14 juni 1911, Reval
Irene Nilsson, född Derblom den 16 juni 1911, Nuckö
Katarina Siggelin, född Gårdström den 21 juni 1911, Ormsö
Irene Matson, född Proks den 23 juni 1911, Reval

50 år

Anders Åkerman, född den 1 april 1921, Ormsö
Ellen Dagmar Strandsten, f. Vesterbusch den 3 april 1921,
Rickul
Rudolf Gottfrid Zeisig, född den 10 april 1921, Nuckö
Miralda Elme, f. Tönnisson den 11 april 1921, Vippal
Klara Thomson, f. Vesterby den 11 april 1921, Rickul
Gertrud Rosalie Gustafsson, f. Hammerman den 14 april
1921, Ormsö
Ingeborg Linnéa Andersén, f. Pöhl den 14 april 1921,
Rågöarna
Tryggve Manfred Peedu, född den 15 april 1921, Nuckö
Anders Österlin, född den 21 april 1921, Ormsö
Arved Soosaar, född den 24 april 1921, Dorpat
Lydia Moberg, f. Friberg den 7 maj 1921, Ormsö
Hilda Irene Seeman, född den 13 maj 1921, Nuckö
Hjalmar Alfred Lindblom, född den 14 maj 1921, Ormsö
Ingrid Heldring, född den 21 maj 1921, Rickul
Harald Söderlund, född den 31 maj 1921, Rickul
Leida Idavain, f. Gutman den 2 juni 1921, Korkis
Oleg Holm, född den 4 juni 1921, Reval
Erika Grönberg, född den 6 juni 1921, Nuckö
William Herodes, född den 7 juni 1921, Reval
Johannes Stenholm, född den 10 juni 1921, Ormsö
Edgar Evald Kärras, född den 11 juni 1921, Nuckö
Axel Rönnerberg, född den 13 juni 1921, Ormsö
Arvid Leopold Luther, född den 14 juni 1921, Nargö
Elmar Rant, född den 20 juni 1921, Nuckö
Ervin Laosson, född den 21 juni 1921, Viljandi